

6

Toelichting en motivering bij Landaanwinning

6.1 Nut en noodzaak

6.1.1 Inspraak

Algemeen

Het nut en de noodzaak van de landaanwinning worden door een aantal insprekers, waaronder Deltalinqs, de gemeente Rotterdam en de Kamer van Koophandel Rotterdam expliciet onderschreven. Enkele insprekers, waaronder de Stichting tot behoud van het huidige Rijnmondgebied en het Wereld Natuurfonds, betwijfelen echter het nut en de noodzaak.

Deze twijfel wordt onder meer ingegeven door:

- de ervaringen met de Maasvlakte 1. Enkele insprekers wijzen op leegstand en de vestiging van niet-deepsea gebonden activiteiten aldaar;
- de moeilijke voorspelbaarheid van de ruimtevraag;
- onzekerheid over de omvang van de ruimtevraag. Enkele partijen geven aan dat er reeds op korte termijn sprake is van een ruimtetekort, terwijl andere partijen menen, dat er geen sprake is van een ruimtetekort;
- de uitkomst van de KBA Landaanwinning. Deze toont volgens de Stichting Natuur en Milieu aan dat er geen maatschappelijke meerwaarde is te behalen met de landaanwinning, tenzij op een andere manier wordt omgegaan met aanleg en aanbod van ruimte.

Eén inspreker is van mening dat de landaanwinning niet tot meer werkgelegenheid zal leiden. De Stichting tot behoud van het huidige Rijnmondgebied meent in haar twee ingediende reacties dat door een landaanwinning in de visserijsector zevenhonderd, respectievelijk duizend banen verloren zullen gaan.

Kosten-batenanalyse Landaanwinning

Enkele insprekers gaan in op de opzet van de kosten-batenanalyse (KBA) Landaanwinning. De Kamer van Koophandel Rotterdam vindt de opgestelde KBA weinig transparant. De gemeente Rotterdam is het inhoudelijk op een aantal punten niet eens met de KBA: de aangegeven groeiperspectieven en de accommodatiemogelijkheden in het bestaand gebied worden door deze gemeente anders ingeschat. Omdat bij het wegnemen van de verschillen van inzicht de uitkomsten van de KBA eerder in positieve dan in negatieve zin bijgesteld zullen worden, acht zij de KBA bruikbaar bij de onderbouwing van de keuze voor een landaanwinning. Zij betreurt het dat de KBA geen uitsluitel geeft over de vraag welke van de diverse referentieontwerpen de voorkeur verdient.

De Stichting tot behoud van het huidige Rijnmondgebied concludeert dat als de economische groei blijft steken op 2,5% en de geluidsnormen niet belemmerend werken, de nieuwe Maasvlakte meer kost dan ze oplevert. Ook

Hoofdstuk 6 Toelichting en motivering bij Landaanwinning

merkt men op dat in de KBA Landaanwinning slechts de directe effecten worden beschreven.

Diverse insprekers geven hun mening over de toekomstige ontwikkeling van het aanbod van bedrijventerreinen in het bestaande havengebied en komen daarbij ofwel tot de conclusie dat er in het bestaande gebied voldoende ruimteaanbod is om in toekomstige ontwikkelingen te voorzien, of juist dat er op enige termijn een ruimtetekort te verwachten is.

Kosten van de landaanwinning

Diverse insprekers, waaronder de Stichting tot behoud van het huidige Rijnmondgebied, gaan in op de hoogte van de kosten van de landaanwinning, die naar hun mening het project een te dure investering maken. Ook geven diverse insprekers aan dat de landaanwinning niet kostendekkend kan worden geëxploiteerd.

Ten aanzien van specifieke kostenaspecten meent de Kamer van Koophandel Rotterdam dat het onjuist is om de kosten van de zee-wering in de bedrijfseconomische analyse te betrekken. Stichting De Noordzee vindt dat de externe kosten van zandwinning, extra kustafslag en de (milieu)kosten van de zeescheepvaart in de totaalstelling van de maatschappelijke kosten en baten in de KBA opgenomen hadden moeten worden.

6.1.2 Aanvullend onderzoek

Resultaten vervolgonderzoek kosten-batenanalyse Landaanwinning

Diverse uitgevoerde analyses naar het ruimteprobleem van de Rotterdamse haven hebben aangetoond dat er op enig moment in de tijd een ruimtetekort zal ontstaan in de haven van Rotterdam. Uit de kosten-batenanalyse Landaanwinning, die is opgesteld ten behoeve van PKB-plus, deel 1, blijkt dat het project bij hoge economische groei leidt tot

een bijdrage aan de Nederlandse welvaart. Daarbij zijn twee toekomstvarianten uitgewerkt, vanwege onduidelijkheden rond de invloed van geluidsnormen op de gebruiksmogelijkheden van het huidige havengebied:

- Een situatie waarbij een inschatting is gemaakt van de technische en operationele mogelijkheden om de bestaande ruimte verder te benutten zonder dat de vastgestelde geluidsnormen effectieve beperkingen opleggen aan de gebruiksmogelijkheden in het westelijk havengebied. Dit is een situatie met veel capaciteit, met name op de bestaande terminals.
- Een situatie waarbij is uitgegaan van de gevolgen van geluidsrestricties conform het rapport Vervolgstappen BRG (9). Dit is een situatie met weinig capaciteit.

Bij de ramingen is rekening gehouden met de ontwikkeling van containerterminals in Vlissingen en Amsterdam.

Om de bandbreedte van eerdere onderzoeksresultaten te verkleinen, is inmiddels nader onderzoek verricht naar de invloed van de geluidsnormen op de gebruiksmogelijkheden van de haven en naar de kosten van maatregelen om geluidhinder te beperken. Uitkomst van dit aanvullend onderzoek is dat op basis van de huidige wettelijke geluidsgrenzen (de Maximaal Toegestane Geluidsniveaus - MTG's), in het westelijk havengebied de gebruiksbepalingen gering zijn. De uitkomst van het vervolgonderzoek van de kosten-batenanalyse Landaanwinning ligt daarmee in de richting van de variant 'veel capaciteit'. In het oostelijk havengebied zijn er wel duidelijke restricties. Uit het vervolgonderzoek blijkt dat bij hoge economische groei in 25% van de simulaties in 2006 met de aanleg is begonnen. In 50% van de gevallen ligt het aanlegmoment na 2010 en voor de overige 25% ligt het na 2013. De belangrijkste baten van het project zijn gelegen in de directe baten voor de containersector.

De berekeningen laten zien dat, rekening houdend met de bestaande geluidsnormen (MTG's), van de landaanwinning in 2020 inclusief opties 370 hectare gevuld kan zijn. In 2035 is dat ongeveer 800 hectare.

Gelijk met de afspraken over de huidige geluidsnormen zijn door de regio afspraken gemaakt over het streven naar een vermindering van de geluidemissie op de lange termijn, de zogeheten eindcontouren. Deze eindcontouren liggen nog niet wettelijk vast en zijn daarom in de kosten-batenanalyse niet als uitgangspunt genomen. Indien voor het bestaande havengebied de eindcontouren worden gehanteerd zal de ruimtebehoefte hoger uitvallen. De vraag naar ruimte zal dan met ca. 120 hectare toenemen. Vasthouden aan de eindcontouren zal volgens de KBA betekenen dat er belangrijke knelpunten in het bestaande havengebied optreden, zowel bij aparte contouren voor Maasvlakte en landaanwinning als bij een gecumuleerde contour voor de Maasvlakte en landaanwinning. De richting van het geluidbeleid op lange termijn ligt vast in de eindcontouren. De KBA geeft aan dat belangrijke geluidreducties te bereiken zijn met een hierop gericht Nederlands en Europees beleid. Het voorkomen van knelpunten is mede afhankelijk van nadere invulling van het geluidbeleid. Daarom wordt gewerkt met een bandbreedte.

Naast aanvullende geluidsberekeningen zijn voor het vervolgonderzoek van de kosten-batenanalyse landaanwinning ook de indirecte effecten geanalyseerd en is er gekeken naar mogelijkheden voor andere haventarieven. De indirecte effecten, zoals netwerkeffecten en arbeidsmarkteffecten, zijn in geld uitgedrukt per saldo gering. Reden hiervoor is dat in de kosten-batenanalyse de indirecte effecten worden weergegeven als verschil tussen de situatie met en zonder het project. Hierbij is

verondersteld dat indien de landaanwinning er niet komt andere investeringen zullen worden gedaan die eveneens indirecte effecten met zich mee zouden brengen, zodat de landaanwinning als zodanig per saldo weinig tot geen indirecte effecten met zich meebrengt. Zo is ook verondersteld dat er bij hoge economische groei sprake zal zijn van volledige werkgelegenheid, zodat de indirecte arbeidsmarkteffecten daarmee in feite op nul worden gezet (personen die met het project op de landaanwinning zouden werken, werken zonder het project elders).

Het project landaanwinning is als afzonderlijk project niet kostendekkend. Bezien is in hoeverre andere haventarieven kunnen bijdragen aan een kostendekkend project. Indien de pacht voor nieuwe grond wordt verhoogd, aangevuld met een ongeveer kostendekkend kadetarief, en indien deze tarieven geleidelijk ook in de rest van de haven worden ingevoerd, verbetert het exploitatieresultaat aanzienlijk, maar verandert de balans van kosten en baten op nationale schaal nauwelijks.

Andere aanlegstrategieën en/of een lagere waardering van de havenkwaliteit zullen tot lagere baten kunnen leiden. Anderzijds zal het nationale resultaat aanzienlijk hoger uitvallen indien duidelijk minder productiecapaciteit in het bestaande havengebied binnen de geluidsnormen kan worden gerealiseerd.

De resultaten van het vervolgonderzoek voor de KBA landaanwinning worden in tabel 6.1 op de volgende pagina weergegeven.

Hoofdstuk 6 Toelichting en motivering bij Landaanwinning

Tabel 6.1 Op geld gewaardeerde resultaten van de landaanwinning, contante waarde in 2003, rekening houdend met MTG's (in mld. Euro, prijzen 2000)

	GC-scenario	EC-scenario	DE-scenario
Mediaan aanleg fase 1	2010	2013	Na 2035
Exploitatie haven	- 0,92	- 0,68	- 0,12
Effecten gebruikers			
Containers	0,54	0,12	0,00
Chemie en overige industrie	0,11	0,08	0,02
Overige sectoren	0,06	0,01	0,01
Externe effecten			
Natuur	0,00	0,00	0,00
Milieu			
a. Chemie en overige industrie	- 0,09	- 0,05	- 0,01
b. Containers, overige sectoren	0,00	0,00	0,00
c. Geluid	- 0,01	- 0,01	- 0,01
Indirecte effecten	0,01	0,04	0,00
Subtotaal tot 2035	- 0,30	- 0,49	- 0,12
Restwaarde na 2035	1,08	0,29	0,01
Totaal Nederland	0,78	- 0,20	- 0,11
Effecten containers buitenland tot 2035	0,68	0,18	0,00
Restwaarde buitenland na 2035	p.m.	p.m.	p.m.
Totaal buitenland	p.m.	p.m.	p.m.

Bron: Vervolgonderzoek landaanwinning (3b)

6.1.3 Standpunt kabinet

Algemeen

In hoofdstuk 4 is reeds in algemene termen beschreven hoe bij het opstellen van de kosten-batenanalyses te werk is gegaan en hoe wordt omgegaan met onzekerheden.

De simulaties uit het vervolgonderzoek voor

de KBA landaanwinning laten zien dat er bij het hoge economische groeiscenario gemiddeld rond 2010 behoefte is om met de aanleg te beginnen, of zoveel eerder of later als de marktomstandigheden dit aangeven.

Uitgaande van de huidige wettelijke geluidsgrenzen en de huidige tarieven in de

haven is de conclusie dat wanneer de landaanwinning niet te vroeg wordt aangelegd, de baten ervan op lange termijn en bij een voorspoedige economische groei niet alleen tot een bijdrage aan de Nederlandse welvaart leiden, maar ook (en meer) tot die van Europa.

Vanwege de grote onzekerheden in de prognose van de ruimtebehoefte en de afhankelijkheid van specifieke omstandigheden, zoals bijvoorbeeld de toekomstige geluidseisen, wenst het kabinet de risico's van bijvoorbeeld een te vroege landaanwinning te beperken door gefaseerde aanleg op basis van feitelijke marktvraag (zie paragraaf 6.4). Over de geplande datum, waarop de landaanwinning gereed moet zijn, doet de PKB-plus geen uitspraak. De PKB-plus voorziet immers in het ruimtelijk mogelijk maken van de landaanwinning. De besluitvorming over het feitelijke moment van uitvoering is onderwerp van het projectenspoor (zie paragraaf 1.3).

Bij hoge economische groei kunnen in 2035 ca. 2700 personen werkzaam zijn op de landaanwinning (3b). Voor wat betreft de opmerkingen die zijn gemaakt over de werkgelegenheidseffecten voor de visserijsector is het kabinet niet op de hoogte van cijfers, die de genoemde werkgelegenheidseffecten in de visserijsector onderbouwen. Indien er schade optreedt als gevolg van de aanleg van de landaanwinning gelden overigens de bestaande schadevergoedingsregelingen (zie paragraaf 4.5).

Kosten-batenanalyse landaanwinning

Volledige transparantie is moeilijk te bereiken. Voor een dusdanig grootschalig project als de landaanwinning is een kosten-batenanalyse complex. In een dergelijke analyse worden veel veronderstellingen gehanteerd ten aanzien van ontwikkelingen op de lange termijn. Om meer inzicht te krijgen in de uitgevoerde analyses zijn deze begeleid door een begeleidingsgroep KBA en is de kwaliteit beoordeeld door de Adviesraad

KBA (zie hoofdstuk 4). Tevens is een congres georganiseerd over de kwaliteit van de KBA, waarvoor vertegenwoordigers van het bedrijfsleven, de wetenschap, milieuorganisaties en andere betrokken partijen waren uitgenodigd.

Door de onzekerheden die met de analyse van de toekomstige ruimtebehoefte van het Rotterdamse haven- en industrieel complex gepaard gaan kunnen de resultaten in beide richtingen, positief of negatief, anders uitvallen. Daarom kiest het kabinet voor een gefaseerde realisering van de landaanwinning op basis van de feitelijke marktvraag. Het doel van de KBA is niet om een keuze te maken tussen varianten voor de landaanwinning, maar om te kijken in hoeverre landaanwinning bijdraagt aan de Nederlandse welvaart.

Het kabinet wil ervoor gesteld staan om ook bij hoge economische groei ruimte te kunnen bieden voor de ontwikkeling van de haven van Rotterdam en maakt dit ruimtelijk mogelijk. Bij lage economische groei blijkt uit de uitgevoerde KBA inderdaad dat de landaanwinning over de beschouwde periode meer kan kosten dan deze oplevert. Er zal dan volgens de KBA vanuit de markt geen vraag naar ruimte zijn, wat betekent dat de landaanwinning niet of later plaatsvindt. Een gefaseerde aanleg van de landaanwinning gebaseerd op de feitelijke marktvraag beperkt de risico's van het project.

In het vervolgonderzoek van de KBA landaanwinning ten behoeve van deze PKB-plus, deel 3 zijn ook de indirecte effecten van het project geanalyseerd, zoals netwerkeffecten en arbeidsmarkteffecten. In de kosten-batenanalyse zijn de terreinen, die in het bestaande gebied beschikbaar zijn voor haven- en industriële activiteiten, per deelgebied nauwkeurig bezien. Daarbij is rekening gehouden met toekomstige ontwikkelingen in het bestaande gebied, de geschiktheid van de beschikbare terreinen voor bepaalde activiteiten (containers, chemie e.d.)

Hoofdstuk 6 Toelichting en motivering bij Landaanwinning

en de voor de verschillende activiteiten benodigde schaal grootte van de terreinen.

Kosten van de landaanwinning

Uit de kosten-batenanalyse voor de landaanwinning is gebleken dat het project bij de huidige tarieven en concurrentieverhoudingen als afzonderlijk project (bedrijfseconomisch) niet kostendekkend kan worden geëxploiteerd. Ook uit de rapportage van de werkgroep Moerman (5) is gebleken dat het project bedrijfseconomisch niet rendabel is. De rentabiliteit zou volgens deze werkgroep verbeterd kunnen worden bij versoepeling van de randvoorwaarden voor de omvang (flexibeler en groter), fasering, locatie (zuidelijker) en bestemming (meer mogelijkheden). Dit is echter geen onderwerp van onderzoek in het ruimtelijk ordeningsspoor, maar zal aandacht krijgen in het projectenspoor binnen de randvoorwaarden, die in deze PKB-plus worden geformuleerd.

Het belang van het project is vooral gelegen in een bijdrage aan de nationale welvaart. Hierbij worden zowel de baten als de kosten van het project in ogenschouw genomen. Bij een hoge economische groei is het saldo van de kosten en de baten positief. Voor Europa is dit saldo nog gunstiger.

Ten aanzien van de kosten van de zeekering is er in de KBA vooralsnog van uitgegaan dat de integrale projectkosten voor rekening komen van de exploitant. De financiering en de vraag welke kosten door welke partijen zullen worden gedragen vormen onderdeel van het projectenspoor.

Zandwinning is aan de orde gekomen in het onderzoek ten behoeve van de MER Landaanwinning. De resultaten daarvan zijn overgenomen in de KBA. Op de effecten van zandwinning, die zijn geïnventariseerd, wordt ingegaan in paragraaf 6.7. Onder de veronderstelling dat de effecten van de zandwinning

zullen worden gecompenseerd, zijn deze als zodanig niet in termen van kosten en baten in de kosten-batenanalyse meegenomen.

Onduidelijk is nog of er zodanige effecten van zandwinning zullen optreden zodat er sprake is van een compensatieopgave.

Voor onderhoudskosten aan de kust is ervan uitgegaan dat deze gelijk zullen blijven (alleen verschuift de locatie waar de kosten gemaakt worden) of zo licht toenemen dat ze verwaarloosbaar zijn. Daarom zijn geen additionele kosten voor kustonderhoud als gevolg van de landaanwinning opgenomen in de kosten-batenanalyse.

Effecten van de zeevaart zijn niet meegenomen in de KBA landaanwinning. Verondersteld is dat het al dan niet aanleggen van de landaanwinning geen invloed heeft op de globale economische ontwikkelingen van West-Europa in zijn geheel, zodat milieukosten van de zeevaart op Europese schaal gezien hetzelfde zijn.

6.2 Alternatieven voor een landaanwinning

6.2.1 Inspraak

De Stichting tot behoud van het huidige Rijnmondgebied geeft aan dat de landaanwinning niet nodig is, omdat in het bestaand Rotterdamse havengebied en elders (Delfzijl, Vlissingen, Terneuzen) voldoende ruimte is.

6.2.2 Standpunt kabinet

Het kabinet heeft reeds bij de afsluiting van de VERM-fase (Verkenningen Ruimtetekort Mainport Rotterdam) in 1998 geconcludeerd dat de haven van Delfzijl geen mogelijkheden biedt voor versterking van de mainport door het ruimtetekort in de Rotterdamse haven op te lossen. De havens van Terneuzen en Vlissingen blijken onvoldoende oplossing te kunnen

bieden voor het ruimtetekort in de Rotterdamse haven. In de havens van Zuidwest-Nederland ontbreken de clustervoordelen, de logistieke dienstverlening en de verbinding via spoor, die met name voor de sector deepsea containers onontbeerlijk zijn. Uit de marktconsultatie (4) blijkt dat ook de betreffende marktpartijen op het standpunt staan dat alleen de haven van Rotterdam zelf deze faciliteiten voor de deep-sea containersector in voldoende mate te bieden heeft. Ook voor een eventuele nieuwe, grootschalige chemievestiging ter versterking van het Rotterdams chemiecluster, komt alleen de Rotterdamse haven zelf in aanmerking.

Inbreiden en intensiveren van de bestaande Rotterdamse haven, het tweede onderzochte alternatief, kan wel bijdragen aan de beoogde versterking van de mainport. De mogelijkheden voor inbreiden en intensiveren zijn evenwel beperkt. Inbreiden en intensiveren van havenactiviteiten komt bovendien al snel in conflict met de kwaliteit van de leefomgeving rond de haven, terwijl de projectdoelstelling is om op beide terreinen een kwaliteitsimpuls te realiseren.

6.3 Varianten

6.3.1 Inspraak

Begrenzing en omvang landaanwinning

De provincie Zuid-Holland vindt dat de concrete beleidsbeslissing (CBB) voor de landaanwinning uit de PKB-plus niet aan de eis voldoet volledig afgewogen en scherp begrensd te zijn. Het door de CBB bestreken gebied is immers veel groter dan de benodigde 2500 hectare. In de CBB wordt gesproken over 'mogelijk maken', waar gesproken dient te worden over 'realiseren'. Het voornemen om een tussentijdse evaluatie uit te voeren dient niet in de PKB-plus, maar in het projectenspoor te worden opgenomen, omdat anders de indruk ontstaat dat het besluit nog niet volledig is afgewogen.

De Vereniging Verontruste Burgers van Voorne vindt de omvang van de ruimtelijke reservering voor de landaanwinning te groot. De vereniging meent dat ook een variant kleiner dan 1000 hectare als alternatief onderzocht had moeten worden.

Milieu-effecten relateren aan meest milieuvriendelijke variant

Consept pleit ervoor als beslissing van wezenlijk belang op te nemen dat de negatieve milieu-effecten van de landaanwinning niet groter mogen zijn dan de milieu-effecten van de meest milieuvriendelijke variant uit het MER. De Vereniging Verontruste Burgers van Voorne meent dat ter behoud van natuurwaarden maximaal moet worden ingezet op mitigatie.

Natuurmonumenten-Het Zuid-Hollands Landschap pleiten voor het opstellen van een uitvoerings-MER om te kunnen bezien in hoeverre de milieu-effecten van het gekozen ontwerp voor een landaanwinning daadwerkelijk binnen die van de referentieontwerpen blijven die voor het MER zijn onderzocht.

Zuidelijke variant

Het Waterschap Goeree-Overflakkee en Consept nemen stelling tegen een zuidelijke variant van de landaanwinning, omdat een zuidelijke variant meer invloed op de duinen van Voorne en Goeree heeft dan een noordelijker gelegen variant. Partijen, zoals Natuurmonumenten-Het Zuid-Hollands Landschap en de Stichting Natuur en Landschap Voorne-Putten, willen expliciet in de PKB-plus opgenomen zien dat een zuidelijke variant van een landaanwinning niet tot de referentieontwerpen behoort.

Haringvlietlijn en demarcatielijn

Een aantal insprekers, waaronder de gemeenten Goedereede, Westvoorne en Rotterdam en de stadsregio Rotterdam, spreekt

Hoofdstuk 6 Toelichting en motivering bij Landaanwinning

een voorkeur uit voor een noordelijke of zo noordelijk mogelijke ligging van de landaanwinning. Daarbij wordt vaak de zogenaamde Haringvlietlijn (de met een lichte kromming in noordwestelijke richting doorgetrokken kustlijn van Rockanje) als zuidwestelijke begrenzing genoemd. Deze ligging heeft volgens het MER de minste negatieve effecten op bestaande natuurwaarden. De provincie Zuid-Holland merkt op dat de concrete beleidsbeslissing die betrekking heeft op de demarcatielijn beperkt zou kunnen blijven tot dat deel van de demarcatielijn dat buiten de begrenzing van het vigerende spreekplan Rijnmond valt.

Variantkeuze

Onder meer de gemeente Rotterdam, de stadsregio Rotterdam, de Kamer van Koophandel Rotterdam, Deltalinqs, Ballast Nedam en een individuele inspreker spreken een voorkeur uit voor referentieontwerp II. Een eigen havenmond achten zij commercieel aantrekkelijker, efficiënter en nautisch veiliger. Er gaan in deze variant op de huidige Maasvlakte geen 50 hectare terrein verloren en in de aansluiting van de huidige Maasvlakte en de landaanwinning zijn er bij deze variant betere mogelijkheden tot clustering van chemie of containers. Bovendien, zo stelt Bewoners Belanghebbenden Groep Moerdijk-Zandvliet, is in referentieontwerp II een betere ontsluiting voor de binnenvaart mogelijk. De deelgemeente Hoek van Holland acht een eigen haveningang beter vanuit het oogpunt van externe veiligheid (gevaarlijke lading verder weg van de woonkern).

Binnenvaartvereniging Koninklijke Schuttevaer neigt ertoe beide ontwerpen af te wijzen, omdat uit onderzoek blijkt dat deze niet de door hen gewenste bereikbaarheid voor de binnenvaart kunnen garanderen (een downtime-percentage van minder dan 1%). Ook de Kamer van Koophandel Rotterdam verzoekt om

een ontwerp dat maximaal 1% downtime van de binnenvaart garandeert alsmede een efficiënte, snelle aan- en afvoer van goederen tegen redelijke kosten, via zowel spoor als binnenvaart. Koninklijke Schuttevaer wil graag een variant met een doortrekking van het Hartelkanaal onderzocht zien. Totdat blijkt dat andere varianten een goede bereikbaarheid garanderen wil Schuttevaer dat de mogelijkheid om daar een binnenvaartontsluiting te maken blijft bestaan in de vorm van terreinreservering. Deltalinqs pleit ook voor het doortrekken van het Hartelkanaal als ontsluiting voor de binnenvaart.

6.3.2 Advisering

De Commissie m.e.r. constateert dat de referentieontwerpen op de meeste milieuaspecten slechter scoren dan de landaanwinningsvariant uit het meest milieuvriendelijke alternatief. De Commissie vraagt een onderbouwing van de keuze om de effecten van de referentieontwerpen toch maatgevend te maken.

De Commissie beveelt daarnaast aan om op uitvoeringsniveau de milieuaspecten en juridische aspecten van een harde dan wel zachte zeewering gedetailleerder te beschouwen.

6.3.3 Aanvullend onderzoek

Onderzoek naar harde zeewering voor de zuidwestpunt van de referentie-ontwerpen.

In de MER-deelnota landaanwinning wordt verondersteld dat het toepassen van een harde zeewering ter plaatse van de zuidwestpunt van de referentie-ontwerpen leidt tot minder effecten op de vegetatie van de duinen van Voorne en Goeree. Nader onderzoek naar het toepassen van een dergelijke harde zuidwestpunt bevestigt deze veronderstelling evenwel niet. Een harde zuidwestpunt heeft geen andere effecten op de duinen en zeenatuur dan een

zuidwestpunt met zachte zeewering en leidt daarom ook niet tot een andere compensatie-opgave voor die effecten. Toepassing van een harde zuidwestpunt heeft wel andere gevolgen:

- het onderhoud van de zeeweringen vermindert met ongeveer een derde;
- de lengte van de zachte zeewering vermindert met 2,3 km;
- er is 44 miljoen m³ minder zand nodig voor de aanleg van de landaanwinning.

Deskundigen zijn van mening dat met een andere vormgeving van de landaanwinning gecombineerd met een deels harde zeewering een optimalisatie kan worden bereikt, waarbij de groei van het intergetijdegebied, die in de autonome ontwikkeling wordt voorzien, behouden blijft. Deze mogelijkheid vormt een aandachtspunt voor het projectenspoor.

6.3.4 Standpunt kabinet

Begrenzing en omvang landaanwinning

Het kabinet is van mening dat het gebied waarbinnen de landaanwinning ruimtelijk mogelijk gemaakt wordt voldoende concreet is aangegeven. Door het aanwijzen van een gebied groter dan de benodigde 2500 hectare bruto wordt ruimte gelaten aan degene die de landaanwinning gaat aanleggen om het uiteindelijke ontwerp op te stellen. De uiteindelijke realisatie van de landaanwinning vindt plaats in het projectenspoor. In de PKB-plus wordt hierover geen besluit genomen. Het kabinet acht een tussentijdse evaluatie wenselijk, zoals in paragraaf 3.3 is aangekondigd. Bij de evaluatie zal het kabinet tevens beoordelen of de natuureffecten van het project zich voordoen, zoals voorzien en of de mitigatie- en compensatiemaatregelen het beoogde effect sorteren.

In de PKB-plus worden geen uitspraken gedaan over de omvang van de landaanwinning. Het gaat om een reservering voor een landaanwinning van 1000 hectare netto,

omdat dit de orde van grootte is van het ruimtetekort op termijn. Een onderzoek naar de effecten van varianten met een kleinere omvang is daarom niet uitgevoerd.

Meest milieuvriendelijke variant in relatie tot de referentieontwerpen

Insprekers dringen aan op het hanteren van de meest milieuvriendelijke variant (MMV) uit het MER als ijkpunt voor de milieu-effecten van het uiteindelijke ontwerp voor een landaanwinning. Hierbij wordt ervan uitgegaan dat deze meest milieuvriendelijke variant bestaande natuurwaarden het beste zou beschermen.

Het kabinet streeft, op basis van nationale en Europese regelgeving, naar het zoveel mogelijk beperken van schade aan beschermde natuurwaarden. Om die reden heeft het kabinet in de PKB-plus als beslissingen van wezenlijk belang opgenomen dat de landaanwinning een zachte zeewering met onderwateroever moet krijgen, die minimaal even lang is als de oppervlakte van deze natuurwaarde die door het project verloren raakt. Verder mag de invloed op de duinen van Voorne en Goeree niet negatiever zijn dan de effecten die in het MER voor de referentieontwerpen zijn berekend. Tenslotte heeft het kabinet bepaald dat bij het operationele ontwerp voor de landaanwinning gestreefd moet worden naar zo mogelijk verdergaande mitigerende maatregelen.

Leidraad bij het beoordelen van deze laatste randvoorwaarde zijn onder meer de bevindingen die zijn opgedaan bij het samenstellen van een meest milieuvriendelijke variant volgens de systematiek van de milieu-effectrapportage. Reden om de beoordeling niet daartoe te beperken, zoals insprekers voorstellen, is dat het MMV slechts in grote lijnen is opgesteld zonder een precieze inventarisering en afweging van alle effecten. Het nader onderzoek heeft bijvoorbeeld uitgewezen dat een harde

Hoofdstuk 6 Toelichting en motivering bij Landaanwinning

zeewering op de zuidwestpunt, onderdeel van de MMV, niet de verwachte beperking van schade aan de duinen van Voorne en Goeree tot gevolg heeft. Ook wil het kabinet bij het beoordelen van het uiteindelijke ontwerp voor de landaanwinning een afweging kunnen maken tussen het beschermen van bestaande natuurwaarden en het ontwikkelen van nieuwe natuur die als zeer waardevol wordt gezien. Vandaar dat het kabinet ervoor kiest ruimte te bieden aan een creatieve inbreng om bij het ontwerp voor de landaanwinning te voldoen aan de randvoorwaarden, waaronder die van zo mogelijk verdergaande mitigatie van natuurschade. Omdat van de referentieontwerpen de effecten het best zijn geïnventariseerd en het compensatieplan voor natuurschade ook daarop is gebaseerd, kiest het kabinet ervoor om de effecten van deze ontwerpen daarbij als ijkpunt te hanteren.

Zuidelijke variant

De twee referentie-ontwerpen en de zuidelijke variant daarvan zijn als mogelijke voorbeelden gemaakt ten einde de effecten van een landaanwinning te kunnen voorspellen. De PKB-plus spreekt geen voorkeur uit voor één van deze ontwerpen. De uiteindelijke ontwerpkeuze en de realisatie van de landaanwinning vinden plaats in het projectenspoor (zie paragraaf 1.3). Wel is in de PKB-plus vastgelegd, dat de negatieve milieu-effecten van het uiteindelijk ontwerp niet groter mogen zijn dan die van de twee referentie-ontwerpen. De zuidelijke variant scoort minder goed dan de referentie-ontwerpen vooral door de minder goede beoordeling voor natuur en landschap. Dit heeft met name te maken met de locatie, ligging in ondieper water en de afscherpende werking voor saltspray op de duinen van Voorne. Het uiteindelijke areaal natuurstypen valt bij de zuidelijke variant hierdoor minder goed uit dan bij de referentie-ontwerpen. Dit werkt deels door in de diversiteit van soorten.

Gecombineerd met de randvoorwaarde dat de effecten van het uiteindelijke ontwerp niet groter mogen zijn de effecten van de referentie-ontwerpen betekent dit dat de specifieke zuidelijke variant, zoals beschreven in het MER, in feite is uitgesloten.

Haringvlietlijn en demarcatielijn

Het kabinet kiest er niet voor om de Haringvlietlijn aan te houden als begrenzing voor de landaanwinning, maar houdt vast aan de begrenzing, zoals opgenomen in de concrete beleidsbeslissing voor landaanwinning. Het kabinet wil ruimte aan de markt laten om met innovatieve ontwerpen voor de landaanwinning te komen. De milieurandvoorwaarden bieden daarbij voldoende waarborgen voor beperking van de nadelige milieu-effecten.

De concrete beleidsbeslissing over de demarcatielijn is niet in tegenspraak met het vigerend streekplan Rijnmond en behoeft hierdoor geen aanpassing. In de PKB-plus wordt met de verlengde demarcatielijn duidelijkheid gegeven over het gebied in de Haringvlietmond waar geen haven- en industrieactiviteiten toegestaan zijn. Hiermee is de juridische status van de demarcatielijn gewaarborgd in de PKB-plus.

Variantkeuze

De PKB-plus spreekt geen voorkeur uit voor één van de referentieontwerpen. De uiteindelijke realisatie van de landaanwinning vindt plaats in het projectenspoor. De PKB-plus geeft alleen randvoorwaarden aan het projectenspoor. Mogelijkheden voor clustering op de landaanwinning worden gewaarborgd door de in de PKB-plus opgenomen beslissing van wezenlijk belang dat de landaanwinning wordt ingericht, geëxploiteerd en beheerd volgens de principes van een duurzaam bedrijventerrein.

Het beperken van de beslissing voor een landaanwinning in de PKB-plus tot ontwerpen

met een eigen haveningang zal de bedrijfseconomische en maatschappelijke netto baten substantieel doen dalen. De KBA Landaanwinning is overigens ook niet gericht op een ontwerpkeuze, maar is bedoeld om antwoord te geven op de vraag of een landaanwinning bijdraagt aan de Nederlandse welvaart.

Een ander relevant aspect in relatie tot de haventoeegang is de nautische veiligheid en de vlotheid van de verkeersafwikkeling, die kan worden bereikt. Hier wordt op ingegaan in paragraaf 6.8 (verkeer en vervoer).

Uit het onderzoek dat is uitgevoerd in het kader van het MER blijkt dat mede door de langere vaarweg de downtime voor de binnenvaart bij referentieontwerp I op de landaanwinning gemiddeld groter wordt dan op de huidige Maasvlakte¹¹. Er is geen cijfermatige ontwerpeis voor de downtime voor binnenvaart geformuleerd. In het kader van het projectenspoor wordt naar de ontsluiting en afwikkeling van de binnenvaart op de landaanwinning, inclusief de downtime, nader aandacht besteed.

6.4 Fasering

6.4.1 Inspraak

Faseringsstrategie

De KBA Landaanwinning toont volgens Natuurmonumenten-Het Zuid-Hollands Landschap en Consept aan dat een landaanwinning, die met de launching customer aanlegstrategie (alleen aanleggen wanneer er een klant is) gerealiseerd wordt, de meeste maatschappelijke baten geeft. Zij vinden dat deze aanlegstrategie daarom dwingend voorgeschreven moet worden. De Vereniging Verontruste Burgers van Voorne vindt dat de aanleg tenminste de ruimtebehoefte dient te volgen.

Deltalinqs, de gemeente Rotterdam, de Kamer van Koophandel Rotterdam en Ballast Nedam achten deze aanlegstrategie niet juist. Zij wijzen erop dat er door alleen land aan te leggen wanneer er een klant is, een landaanwinning ontstaat met een lappendeken van verschillende functies. Er is dan geen sprake van een doordacht concept voor de ruimtelijke ordening, waarin bedrijvigheid geclusterd kan worden. Ook kunnen er door zo'n aanlegstrategie mogelijk klanten voor de haven van Rotterdam verloren gaan.

Deltalinqs stelt dat de landaanwinning in één keer aangelegd moet worden. De faseringsstrategie zou in ieder geval moeten bestaan dat de mainport Rotterdam tijdig en optimaal is toegerust voor het ontvangen van klanten. Een dergelijke strategie mag er niet toe leiden dat op het besluit van 1000 hectare wordt teruggekomen. De Kamer van Koophandel Rotterdam meent dat door nu al de buitencontouren aan te leggen een efficiënte inrichting mogelijk wordt.

Volgorde fasering

Consept verzoekt een fasering van noord naar zuid als randvoorwaarde in het projectenspoor op te nemen. De zuidelijke fasen veroorzaken negatieve effecten op de beschermde duinnatuur. De aanlegstrategie van noord naar zuid, waarbij ook de zeewering gefaseerd wordt aangelegd, heeft als voordeel dat deze negatieve effecten zolang mogelijk worden uitgesteld. Ook de provincie Zuid-Holland constateert dat de effecten op de duinen van Voorne zich pas over een aantal jaren voordoen als ook de zeewering in fasen wordt aangelegd.

Start van de aanleg

Deltalinqs en de deelgemeente Hoek van Holland pleiten voor een snelle start van de aanleg, enerzijds vanwege het snel kunnen

11. Zie voor de resultaten van dit onderzoek paragraaf 6.8.2.

Hoofdstuk 6 Toelichting en motivering bij Landaanwinning

beschikken over ruimte voor een container-terminal, anderzijds vanwege de beperkende werking van milieufactoren op de benutting van terreinen binnen het bestaande Rotterdamse gebied.

6.4.2 Standpunt kabinet

Faseringsstrategie

De PKB-plus voorziet in het ruimtelijk mogelijk maken van een landaanwinning van ten hoogste 1000 hectare netto uitgeefbare haven- en industrieterreinen. Het kabinet kiest voor een gefaseerde realisering van de landaanwinning op basis van de daadwerkelijke marktvrage om de risico's van het project te beperken. In de kosten-batenanalyse landaanwinning is met vijf fasen van circa tweehonderd hectare gerekend. Uit de KBA Landaanwinning blijkt dat ongeacht de precieze omvang van de onderscheiden fasen een gefaseerde aanleg belangrijk is met het oog op een zo positief mogelijke kosten-batensaldo. Gelet op de resultaten van de KBA Landaanwinning en de inspraakreacties op dit punt is de beslissing van wezenlijk belang aangepast. Daarbij is het advies van het ONR op dit punt gevolgd. Er wordt in de PKB-plus geen besluit genomen over de omvang van en het aantal fasen van de landaanwinning. Dit is onderwerp van nadere uitwerking in het projectenspoor.

Het ontstaan van een lappendeken als gevolg van fasering is op zichzelf een reëel risico. Hierbij gaat het in essentie om de afweging tussen het voorkomen van versnippering en de voordelen van fasering. Door fasering van de landaanwinning wordt ingespeeld op de feitelijke ontwikkeling van de vraag naar terreinen. Daarmee wordt ten eerste leegstand voorkomen, die ook voor de bouwer en/of exploitant niet wenselijk is. Ten tweede worden eventuele negatieve effecten op natuur zo lang mogelijk uitgesteld. Alles afwegend vindt het

kabinet de voordelen van fasering van groter belang dan het risico dat op de landaanwinning versnippering ontstaat.

Uitwerking van de faseringsstrategie in relatie tot de randvoorwaarden die aan de ontwikkeling van de landaanwinning worden gesteld, komt aan de orde in het projectenspoor.

Ten aanzien van het eerst aanleggen van de buitencontour van de landaanwinning, zoals de Kamer van Koophandel Rotterdam wil, geldt voor het kabinet als uitgangspunt, dat moet worden voldaan aan de randvoorwaarden die in de PKB-plus zijn geformuleerd. Op dit moment is er nog geen definitief ontwerp en is het nog niet bekend of het eerst aanleggen van een buitencontour mogelijk is binnen de geformuleerde randvoorwaarden. In het projectenspoor kan deze aanlegstrategie eventueel worden meegenomen als optie.

Volgorde fasering

In de PKB-plus is als beslissing van wezenlijk belang opgenomen dat gestreefd moet worden naar maximale flexibiliteit van de uitvoering van de landaanwinning. Een van de argumenten daarbij is het zo lang mogelijk uitstellen van negatieve effecten op de duin-natuur. Volgens de huidige inzichten kan dat het best gebeuren door een fasering van noord naar zuid, maar het is niet ondenkbaar dat dit in de toekomst wijzigt. Om die reden ziet het kabinet ervan af om deze faseringsvolgorde nu in de PKB-plus vast te leggen. De volgorde van fasering wordt in het projectenspoor binnen de geformuleerde randvoorwaarden uitgewerkt in de vorm van een faseringsstrategie.

Start van de aanleg

Het tijdstip van de start van de aanleg wordt bepaald door marktontwikkelingen binnen de gebruiksfuncties van de Landaanwinning. Er is geen reden om de aanleg van de landaanwin-

ning te bespoedigen vanwege de beperkende werking van milieufactoren voor de capaciteit van het bestaande havengebied, die insprekers vrezen. Bij de vaststelling van de capaciteit is immers al rekening gehouden met de geldende milieunormen.

6.5 Gebruiksfuncties

6.5.1 Inspraak

Toelaten andere functies op de landaanwinning

De stadsregio Rotterdam bepleit verplaatsing van bedrijven naar de landaanwinning, vooral van al dan niet havengebonden bedrijven die de milieukwaliteit in bestaand woongebied negatief beïnvloeden. Onder meer de gemeente Rotterdam, de gemeente Schiedam, Deltalinqs, de Kamer van Koophandel Rotterdam, Ballast Nedam en de stadsregio Rotterdam zouden de gebruiksfuncties die op de landaanwinning zijn toegestaan, uitgebreid willen zien met nieuwe industriële ontwikkelingen of een duurzaam energiepark. Bovendien moet de landaanwinning ruimte bieden voor clustering en herstructureringsbeleid. De PKB-plus wordt op dit punt te terughoudend gevonden.

De Stichting tot behoud van het huidige Rijnmondgebied duidt op de krapte op de arbeidsmarkt. Als gevolg hiervan zal men voor bedrijven op de landaanwinning geen werknemers kunnen vinden. Deze inspreker ziet in de toeristenindustrie de meeste werkgelegenheid.

Afwegingskader voor vestiging op de landaanwinning

Anderen, waaronder Natuurmonumenten-Het Zuid-Hollands Landschap, de Vereniging Verontruste Burgers van Voorne en Consept wijzen erop dat in de startnotitie alleen de functies deepsea containers, distributie en chemie genoemd staan en dat voor andere functies die de PKB-plus mogelijk maakt,

geen alternatieven zijn onderzocht. Zij stellen voor, gezien de onzekerheid van de toekomst, een afwegingskader in de PKB-plus, deel 3a op te nemen dat beoordeelt of vestiging op de landaanwinning toelaatbaar is. Dit afwegingskader kent de volgende criteria:

- meerwaarde toevoegen voor de maatschappij;
- een belangrijk voordeel bieden ten aanzien van leefbaarheid;
- vestiging gaat niet ten koste van ruimte voor deepsea containers;
- in het bestaande Rotterdams gebied en in de rest van het mainportnetwerk is geen alternatieve vestiging mogelijk;
- de gedane keuze moet door derden toetsbaar zijn.

Inrichting van de landaanwinning

De deelgemeente Hoek van Holland vindt dat voor de inrichting van de landaanwinning moet gelden dat bedrijven met de grootste milieuoverlast zo ver mogelijk van omringende woonkernen worden gepositioneerd. Dit draagt tevens bij aan het draagvlak voor de plannen. Dit zou bij voorkeur zo transparant mogelijk moeten gebeuren, bijvoorbeeld met een geluids- ruimtegebruikskaart (ook toepasbaar voor stof en stank).

Luchtvaart

Het Nederlandse Genootschap voor Insprekers pleit voor de aanleg van een vliegveld in zee in de buurt van de Maasvlakte. De gemeente Schiedam is van mening dat door de verplaatsing van Rotterdam Airport naar de landaanwinning buiten beschouwing te laten, kansen verloren gaan om elders in de regio winst te behalen op het gebied van milieu, woningbouwgelegenheid en kwaliteit van de leefomgeving. Het is noodzakelijk dat hieromtrent een standpunt wordt bepaald.

Hoofdstuk 6 Toelichting en motivering bij Landaanwinning

6.5.2 Bestuurlijk overleg

In het bestuurlijk overleg van 11 september 2001 heeft de minister van VenW toegezegd om samen met de minister van Economische Zaken te bezien of in de huidige tekst voldoende ruimtelijke mogelijkheden geboden worden aan industrieel-ecologische clusters.

6.5.3 ONR-advies

Het ONR maakt in haar advies een scherp onderscheid tussen de aanleiding en het mogelijke gebruik van de landaanwinning. Het ONR koppelt de aanleiding direct aan deepsea gebonden activiteiten. Als de landaanwinning eenmaal aangelegd is, dan moet het volgens het ONR mogelijk blijven dat onder bijzondere omstandigheden en op basis van een zorgvuldige afweging, op de landaanwinning vestiging van niet-deepsea gebonden activiteiten plaatsvindt. Hiervoor biedt het ONR-advies een afwegingskader.

Het ONR is van mening dat het afwegingskader als beslissing van wezenlijk belang dient te worden opgenomen. Indien het afwegingskader wordt toegepast is het naar de mening van het ONR niet wenselijk om het prijsmechanisme ten behoeve van de selectie van bedrijfssectoren toe te passen.

6.5.4 Standpunt kabinet

Het kabinet heeft, mede gelet op het maatschappelijk draagvlak, het advies van het ONR met betrekking tot het gebruik van de landaanwinning en het daarbij horende afwegingskader grotendeels overgenomen.

Het kabinet verschilt van mening met het ONR over de doorberekening van de integrale kostprijs aan niet-deepseagebonden activiteiten op de landaanwinning. Het ONR is van mening dat dit niet nodig is, omdat reeds andere

criteria in de PKB-plus zijn opgenomen, die ervoor zorgen dat de landaanwinning primair voor deep-seagebonden activiteiten wordt gebruikt.

Om de volgende redenen acht het kabinet het echter wel wenselijk om de integrale kostprijs door te berekenen:

- De toevoeging van de integrale kostprijs aan de criteria zorgt ervoor dat de te maken afweging voldoende zwaarwegend zal plaatsvinden.
- Ook voor niet-deepseagebonden bedrijvigheid ontstaat een serieuze afweging omdat zij wordt gedwongen om de grondprijs te betrekken in hun vestigingsplaatskeuze. Indien het om een overheidsactiviteit gaat vindt toerekening plaats naar de begroting van het betreffende beleidsveld.

Ook in het bestuurlijk overleg heeft het kabinet aangegeven dat de intentie was en is om het gebruik van de grond op de landaanwinning voor bedrijfsvestigingen, die ook ergens anders zouden kunnen worden gesitueerd, te voorkomen. Op de landaanwinning moet dus bedrijvigheid komen, die niet elders kan worden geaccommodeerd.

In de beslissing van wezenlijk belang over de gebruiksfuncties op de landaanwinning, wil het kabinet de mogelijkheid openhouden voor de chemiesector. De verwachting bestaat dat er tot 2020 maximaal vier etheenfabrieken op nieuwe locaties in West-Europa bij zouden kunnen komen. Rotterdam is één van de locaties waar de vestiging van een dergelijke fabriek mogelijk is. In het bestaande gebied is hiervoor geen ruimte. Alhoewel op dit moment nog niet zeker is dat zich in Rotterdam een nieuwe etheenfabriek zal vestigen, wenst het kabinet de mogelijkheid daarvoor wel open te houden.

In antwoord op de reactie over de krapte op de arbeidsmarkt kan worden gesteld dat er in Rijnmond zowel een ruimtetekort is voor haven- en industriële bedrijvigheid als ook een gebrek aan werkgelegenheid, vooral geconcentreerd in sommige segmenten van de arbeidsmarkt. De mening dat bedrijven op de land- aanwinning geen werknemers zouden kunnen vinden, wordt daarom niet gedeeld.

Afwegingskader voor vestiging op de landaanwinning

Uitspraken over de daadwerkelijke vestiging van bedrijven op de landaanwinning behoren niet tot het domein van de PKB-plus, maar zijn onderdeel van het projectenspoor. In BRG-project 'Aanscherping Uitgiftebeleid' moet duidelijk worden welke nadere eisen aan de vestiging van bedrijven worden gesteld. In het uitgiftebeleid vindt aldus ook de zorgvuldige afweging voor vestiging van bedrijven op de landaanwinning plaats. Dit is een taak van de gemeente Rotterdam. Het aangescherpte uitgiftebeleid wordt vastgelegd in een notitie. Dit stelt derden in staat hiervan kennis te nemen.

Inrichting van de landaanwinning

Bedrijven die zich op de landaanwinning vestigen moeten voldoen aan de eisen van de Wet Milieubeheer. Daarbij wordt een beleid gevoerd van bestrijding van geluidhinder aan de bron. Bovendien dient bij de vaststelling van het bestemmingsplan een geluidzone voor het hele gebied van de landaanwinning te worden vastgesteld. Daarnaast worden voor de woningen binnen de zone maximaal toegestane geluidswaarden bepaald. Bij de vaststelling van de geluidzone wordt uitgegaan van terreinuitgifte, waarbij lawaaiige activiteiten zo ver mogelijk van geluidsgevoelige bestemmingen worden gesitueerd. Op die manier kunnen de ruimtelijke beperkingen voor onder meer de woningbouw zo klein mogelijk worden

gehouden en kan de daadwerkelijk optredende geluidhinder worden beperkt.

Luchtvaart

De besluitvorming over de toekomstige luchthaveninfrastructuur vindt niet plaats in het kader van de PKB over Mainportontwikkeling Rotterdam. Ook het specifiekere voorstel voor verplaatsing van Rotterdam Airport naar de landaanwinning valt buiten de scope van PMR. In de Strategische beleidskeuze Toekomst Luchtvaart uit december 1998, die daar wel betrekking op heeft, is aangegeven dat de locatie Maasvlakte niet in aanmerking komt voor een vliegveld.

6.6 Kust en zee

6.6.1 Inspraak

Algemeen

De Nederlandse Vissersbond meent dat het niet juist is om vooruitlopend op het opstellen van het Integrated Coastal Zone Management (ICZM) besluiten te nemen die van invloed zijn op de kustzone. Stichting De Noordzee meent dat niet alle effecten van de landaanwinning op de kust zijn meegenomen.

Kustveiligheid en kustonderhoud

Stichting De Noordzee acht de invloed van de landaanwinning op de kustveiligheid onvoldoende onderzocht. Het Waterschap De Brielse Dijkkring mist een onderbouwing van de effecten van de landaanwinning op stroming en waterstanden in extreme situaties en inzicht in de effecten op de veiligheid van primaire waterkeringen meer landinwaarts. Het Waterschap Goeree-Overflakkee meent dat er te weinig aandacht is voor de invloed van een landaanwinning op de zandige kust van Goeree.

De deelgemeente Hoek van Holland, Stichting De Noordzee en de Stichting Natuur en Landschap Voorne-Putten vrezen dat de

Hoofdstuk 6 Toelichting en motivering bij Landaanwinning

aanleg van de landaanwinning een grotere behoefte aan onderhoud van de stranden van Voorne en Delfland zal veroorzaken. De Stichting tot behoud van het huidige Rijnmondgebied meent dat Zuidwest-Nederland over honderd jaar is ondergelopen en dat de aanleg van de landaanwinning om die reden weggegooid geld is.

Effecten op het Slijkgat

De Stichting tot behoud van het huidige Rijnmondgebied, United Fish Auctions en de gemeente Goedereede vrezen dat het Slijkgat zal dichtslibben als gevolg van de aanleg van de landaanwinning. Zij vinden dat de rijksoverheid de verantwoordelijkheid heeft om het Slijkgat open te houden. De te garanderen diepte van 5,50 m -NAP dient te worden opgenomen in een publiek programma van eisen.

Kwaliteitsvermindering stranden

Bij een aantal insprekers, waaronder de Stichting tot behoud van het huidige Rijnmondgebied, de gemeente Westvoorne en camping Ketjil bestaat de vrees dat de stranden van Oostvoorne, Rockanje en Goeree in kwaliteit zullen verminderen of verloren zullen gaan, wat schade oplevert voor de recreatiesector. Camping Ketjil vreest dat het badstrand van Rockanje verloren zal gaan. De Recreatieschappen Voorne/Putten/Rozenburg en Haringvliet pleiten voor een aantrekkelijk strand van de landaanwinning, waarbij geen continue suppleties plaatsvinden.

Belemmeringen voor de visserij

De Stichting tot behoud van het huidige Rijnmondgebied, United Fish Auctions en de gemeente Goedereede zijn van mening dat door het aanleggen van de landaanwinning visgronden verloren gaan. Daarnaast heeft de zandwinning ten behoeve van de landaanwinning en de instelling van een zeerreservaat negatieve gevolgen voor de visserij.

Monitoringprogramma

Het Waterschap Goeree-Overflakkee, de gemeente Goedereede, Natuurmonumenten-Het Zuid-Hollands Landschap dringen aan op een doorwrochte monitoring van de effecten van de aanleg van de landaanwinning. Deze monitoring moet gericht zijn op de ligging van geulen, het zandtransport en de (natuur)ontwikkeling in de Voordelta. Het Waterschap Goeree-Overflakkee mist een visie op de interactie tussen de effecten van het gedeeltelijk openstellen van de Haringvlietsluizen en de effecten van de landaanwinning.

Keuze harde of zachte zeewering

Natuurmonumenten-Het Zuid-Hollands Landschap menen dat een gedeeltelijk harde zeewering zou moeten worden opgenomen in het mitigatiepakket. Ook de Vereniging Verontruste Burgers van Voorne en de Stichting Natuur en Landschap Voorne-Putten dringen aan op onderzoek naar de effecten van een harde zeewering. De gemeente Goedereede pleit juist voor een zachte zeewering, omdat dit een zo natuurlijk mogelijk aanzien heeft.

De Slufter

De Stichting Natuur en Landschap Voorne-Putten mist de invloed van de landaanwinning op de hydrologische situatie van de Slufter.

Slib en Waddenzee

Vogelbescherming Nederland mist een nadere beschouwing van de effecten van de landaanwinning op het transport van slib naar de Waddenzee.

6.6.2 Aanvullend onderzoek

Bandbreedtestudie morfologie

Haringvlietmonding

Nader onderzoek is gedaan naar de te verwachten morfologische ontwikkelingen (inclusief bandbreedtes) in de Haringvliet-

monding als gevolg van een landaanwinning. Dit onderzoek is uitgevoerd om de effecten van een landaanwinning op de bestaande natuurwaarden beter te kunnen bepalen. Bij de berekeningen is uitgegaan van de referentieontwerpen, uitgevoerd met een geheel zachte zeevering. Erosie en onderhoud (suppletie) van de zachte zeevering zijn in hoge mate bepalend voor de morfologische veranderingen in de Haringvlietmond als gevolg van de landaanwinning¹². In de Haringvlietmond zijn de volgende twee habitats aanwezig die kwalificerend zijn voor de aanmelding van de Voordelta als speciale beschermingszone in het kader van de Europese Habitatrictlijn:

- EU-habitatype 1110 'permanent met zeewater van geringe diepte overstroomde zandbanken';
- EU-habitatype 1140 'bij eb droogvallende slikken en wadplaten'¹³.

Deze habitats en de daaraan verbonden kwalificerende soorten vallen onder de bescherming van de Europese Vogel- en Habitatrictlijn.

De belangrijkste bevindingen van het effectenonderzoek in de Haringvlietmond zijn:

- de effecten van beide referentieontwerpen zijn in de Haringvlietmonding nagenoeg gelijk;
- in tegenstelling tot de in het MER gehanteerde voorspellingen, treedt een areaalverlies op van 175 tot 325 hectare van EU-habitatype 1110. Op de plaats van de landaanwinning zelf treedt maximaal 2800 hectare verlies van hetzelfde habitatype op;
- binnen EU-habitatype 1110 treedt een verlies van geulen op ten gunste van ondiepten; dit is tegengesteld aan de in het MER gehanteerde areaalveranderingen;
- de areaalwinst van EU-habitatype 1140, zoals gehanteerd in het MER valt binnen de

bandbreedtes van de huidige berekeningen;

- binnen EU-habitatype 1140 treden de in het MER voorspelde afname van slikken en de daaraan verbonden negatieve effecten op vogels niet op. De toename van platen/strand binnen EU-habitatype 1140 is kleiner dan in het MER verondersteld. Dit leidt evenwel niet tot een andere effectvoorspelling op de duinen.

Effecten slibhuishouding op de Waddenzee

Het onderzoek naar de effecten van een landaanwinning op de slibhuishouding voor de Hollandse kust en in de Waddenzee heeft een bevestiging opgeleverd van reeds bestaande inzichten. Een landaanwinning heeft effect op de verdeling van het slibtransport langs de Hollandse kust: dichtbij de kust neemt het slibtransport af, terwijl er op grotere afstand uit de kust sprake is van een toename. Dit effect gaat gepaard met een afname van de slibgehalten nabij de kust. Ter hoogte van Den Helder bedraagt deze afname volgens modelberekeningen 5 à 25%. De modelberekeningen geven nog geen betrouwbare voorspelling van de slibgehalten en de slibbalans van de Waddenzee. Op grond van de afname voor de kust van Den Helder wordt in de Waddenzee een afname van het slibgehalte verwacht, maximaal van dezelfde orde van grootte.

Volgens dezelfde modelberekeningen heeft het spuiregime van de Haringvlietsluizen een effect op de slibgehalten ter hoogte van Den Helder. De meest betrouwbare berekening geeft hier een toename van het slibgehalte met circa 20% als gevolg van invoering van het scenario 'getemd getij' voor het beheer van de sluisen. Het effect van getemd getij is volgens deze berekening dus tegengesteld aan het

12. Overigens is uit het onderzoek gebleken dat de gevolgen van gewijzigd beheer van de Haringvlietsluizen op morfologische ontwikkelingen in de Haringvlietmonding groter zijn dan van een landaanwinning. In relatie tot PMR wordt dit als een autonome ontwikkeling beschouwd.

13. In het MER (p.117) wordt het habitatype 1110 aangeduid als 'ondiepten' en het habitatype 1140 als 'slikken en platen'.

Hoofdstuk 6 Toelichting en motivering bij Landaanwinning

effect van een landaanwinning. Het is op dit moment niet duidelijk of, en zo ja in welke mate, veranderingen (vermindering of vermeerdering) van de slibinstroom het ecosysteem van de Waddenzee beïnvloeden.

Aanleg van een landaanwinning zou ook invloed kunnen hebben op de slibhuishouding van de Zeeuwse Delta. Het meest waarschijnlijk is dat hier een toename van het slibgehalte zal optreden. Over de omvang van dit effect kan op grond van de nu beschikbare kennis geen uitspraak worden gedaan.

6.6.3 Standpunt kabinet

Algemeen

In de planontwikkeling van de landaanwinning is rekening gehouden met bestaand kustbeleid en, waar mogelijk, met beleid dat in ontwikkeling is. Het Regionaal Ontgrondingenplan 2 (RON 2) is het beleidskader in ontwikkeling voor zandwinning ten behoeve van de landaanwinning. In RON 2 is met de ontwikkeling van het Integrated Coastal Zone Management (ICZM) nadrukkelijk rekening gehouden. Op deze wijze werkt het ICZM door in de planontwikkeling. In de MER-deelnota Landaanwinning zijn de effecten van een landaanwinning zo goed mogelijk beschreven, rekening houdend met het detailniveau van de plannen, die in de PKB-plus zijn gepresenteerd. Bij het nog op te stellen MER voor de ontgrondingsvergunning ten behoeve van de zandwinning, zal een aantal aspecten meer gedetailleerd worden uitgewerkt.

Kustveiligheid en kustonderhoud

Aan de kustveiligheid is in de MER Landaanwinning aandacht besteed. Ten behoeve van dit MER zijn de effecten van peil-, stromings- en golfveranderingen berekend, die de landaanwinning veroorzaakt. Hierbij zijn ook extreme situaties doorgerekend.

Een landaanwinning heeft geen effecten op de (extreme) waterstanden en golfhoogten ter plaatse van de waterkeringen die insprekers noemen. Een landaanwinning kan wel effecten hebben op de optredende staande golven in het havenbekken, de zogenaamde seiches. Naar deze effecten is onderzoek uitgevoerd. Hieruit blijkt dat nergens in het havenbekken problemen optreden met de veiligheid ten gevolge van een verandering in seiches.

De landaanwinning heeft geen invloed op de zeespiegelstijging. Dit is een autonoom proces. Een Landaanwinning heeft wel effect op de stroming en morfologische ontwikkeling in het noordelijk deel van de Haringvlietmonding. Aanvullend onderzoek hiernaar (zie paragraaf 6.6.2) heeft dit nog eens bevestigd: er zijn geen effecten van een landaanwinning te verwachten op de waterstanden voor de kust van Goeree.

De voorspelling van de effecten van de landaanwinning op het kustonderhoud zijn gebaseerd op een aantal studies naar veranderingen van de morfologie (hoogteligging) van de kustzone. Hieruit blijkt dat er weinig veranderingen zullen optreden in de onderhoudsbehoefte van de omliggende kustvakken. Specifiek voor Delfland geldt dat bij referentieontwerp 2 de onderhoudsbehoefte in eerste instantie iets zal afnemen. Er treedt wel een verschuiving op van het onderhoud. De plaats waar het meeste onderhoud plaats zal vinden verschuift naar het noorden. Uit onderzoek is gebleken dat er bij referentieontwerp I geen veranderingen optreden in het kustonderhoud van Delfland.

Er wordt vanuit gegaan dat de zeespiegel in de komende eeuw met 60 cm zal stijgen. Dijken en duinen dienen te voorkomen dat Zuidwest-Nederland onder water loopt. Van de dijken wordt om de vijf jaar getoetst of ze nog

voldoen aan de geldende normen. Wanneer dit niet het geval is, worden ze aangepast. Bij de hoogteligging van de referentieontwerpen van de landaanwinning is rekening gehouden met de zeespiegelstijging.

Effecten op het Slijkgat

In de Haringvlietmonding zullen mogelijk twee belangrijke ingrepen worden uitgevoerd: de landaanwinning en het openen van de Haringvlietsluizen. Deskundigen menen dat de landaanwinning vooral invloed zal hebben op het noordelijk deel van de Haringvlietmond. Het openen van de sluizen zal van invloed zijn op het zuidelijke deel. Aanvullende modelstudies, waarvan de resultaten nog niet in het MER Landaanwinning zijn meegenomen, bevestigen dit. Dit betekent dat de ontwikkeling van het Slijkgat vooral wordt beïnvloed door het openen van de Haringvlietsluizen.

Uit de bovengenoemde studies komt naar voren dat als gevolg van de beide ingrepen, de diepte van het zeegebied voor de sluizen zal toenemen. Het Slijkgat zelf zal dieper worden. Dit betekent dat de noodzakelijke diepte voor schepen behouden zal blijven en waarschijnlijk zelfs zal verbeteren. De exacte toekomstige diepte en de precieze toekomstige ligging van het Slijkgat zijn niet geheel zeker. Verwacht wordt dat het Slijkgat op ongeveer de huidige plaats zal blijven liggen.

Kwaliteitsvermindering stranden

Het strand van Oostvoorne is als gevolg van de aanleg van de huidige Maasvlakte minder aantrekkelijk geworden voor strandrecreatie door de verhoging van het slibgehalte en vermindering van de branding. Volgens berekeningen die zijn uitgevoerd in het kader van het MER zal als gevolg van de landaanwinning de kwaliteit van het strand van Oostvoorne verslechteren. Aanvullend onderzoek naar de morfologische ontwikkeling van het gebied

bevestigt dit. Naar verwachting zal de recreatieve kwaliteit van de stranden van Rockanje en van Ouddorp goed blijven.

De vormgeving van de zeewering voor de landaanwinning zal in het projectenspoor worden uitgewerkt. De behoefte aan zandsuppletie, de invloed op de ontwikkeling van de Voordelta en de mogelijkheden voor recreatie zullen hier een onderdeel van vormen. Bij een zachte zeewering is het onvermijdelijk dat er regelmatig suppletie plaatsvindt om de zeewering in stand te houden. De suppletie vindt echter voornamelijk plaats op de zuidwestpunt van de zeewering en gedeeltelijk op de westkust. Het zuidelijke recreatiestrand kan (grotendeels) zonder suppleties. Daarnaast vindt het grootste deel van de suppleties plaats in voor badgasten onaantrekkelijke seizoenen (herfst, winter, vroege lente). Overigens geldt ook voor een groot deel van de andere stranden in de regio dat er suppleties plaatsvinden. Daarbij wordt ook rekening gehouden met de strandrecreatie.

Belemmeringen voor de visserij

Voor de opmerkingen ten aanzien van het verlies van visgronden wordt verwezen naar paragraaf 4.5 (nadeelcompensatie) en 6.1 (kosten-batenanalyse). Het gebied waar suppleties worden uitgevoerd is relatief klein ten opzichte van de totale oever van de landaanwinning. Bovendien zal een deel van de suppleties als strandsuppleties plaatsvinden. Het effect op de visserij zal daarom lokaal zijn en slechts tijdelijk (op het moment van uitvoeren van de suppleties). In het MER over de zandwinning zullen de effecten van de zandwinning op de visserij nader in kaart worden gebracht.

Monitoringsprogramma

Voor de opmerkingen over monitoring van de effecten van de landaanwinning op kust en zee wordt verwezen naar paragraaf 4.5 (monitoring en evaluatie). In alle berekeningen van de

Hoofdstuk 6 Toelichting en motivering bij Landaanwinning

effecten van de landaanwinning op kust en zee is rekening gehouden met verschillende scenario's voor het spuiregime van de Haringvliet-sluizen. De besluitvorming over het beheer van de Haringvliet-sluizen heeft inmiddels plaatsgevonden. Dit vormt voor PMR een randvoorwaarde. Er is daarbij besloten om in 2015 het scenario 'getemd getij' toe te passen. De Haringvliet-sluizen zullen gefaseerd worden geopend. De sluisen zullen in 2005 eerst op een 'kier' worden gezet. Hierbij wordt een uitgebreid monitoringsprogramma uitgevoerd om de effecten ervan te volgen. Indien zou blijken dat de opening andere effecten heeft dan in het MER Haringvliet-sluizen is voorzien, kan alsnog worden besloten om de voorziene verdere opening van de sluisen uit te stellen of op een andere manier te laten plaatsvinden.

Keuze harde of zachte zeewering

De definitieve keuze voor een deels harde zeewering zal worden gemaakt in het projectenspoor. Met een deels harde zeewering kan de suppletiebehoefte worden gereduceerd. Uit aanvullend onderzoek is inmiddels gebleken dat een harde zuidwestpunt niet van invloed is op de morfologische ontwikkelingen in de Haringvlietmonding (zie paragraaf 6.3). Middels een effectenstudie zal moeten worden aangetoond dat het uiteindelijke ontwerp van de landaanwinning geen groter negatief effect op de duinen heeft dan de referentieontwerpen.

De Slufter

Voor de MER-deelnota landaanwinning is berekend welke invloed een landaanwinning heeft op de stroomsnelheid en -richting van het grondwater. Dit zou namelijk een volgeffect kunnen hebben op de verspreiding van stoffen afkomstig uit de Slufter. Uit het onderzoek blijkt dat er waarschijnlijk een kleine verhoging van de verspreiding van stoffen uit de Slufter plaats zal vinden. Dit blijft echter ruim binnen de hiervoor gestelde norm.

Slib en Waddenzee

In de MER-deelnota landaanwinning is aangekondigd dat nader onderzoek naar de effecten van de aanleg van de landaanwinning op het slibtransport naar de Waddenzee in het kader van PKB-plus deel 3a zal worden uitgevoerd. De resultaten van dit onderzoek zijn gemeld in paragraaf 6.6.2. Hieruit concludeert het kabinet dat de onzekerheid ten aanzien van de effecten van de aanleg van de landaanwinning op het slibtransport naar de Waddenzee wel verminderd is, maar nog niet geheel is weggenomen. Tegelijkertijd wordt geconstateerd dat de effecten van het veranderd spuiregime van de Haringvliet-sluizen, waartoe reeds is besloten, tegengesteld zijn aan de eventuele effecten van de landaanwinning, waardoor het netto resultaat waarschijnlijk klein zal zijn. Tenslotte constateert het kabinet dat er op dit moment onvoldoende informatie is over de relatie tussen het slibtransport en het ecologisch systeem van de Waddenzee. Uit expertjudgment blijkt dat verder aanvullend onderzoek door middel van modelberekeningen weinig van deze onzekerheid zal kunnen wegnemen.

E.e.a. betekent dat op dit moment de wetenschappelijke kennis ten aanzien van de effecten van de landaanwinning op de ecologie van de Waddenzee beperkt is en dat ook binnen een afzienbare tijd niet kan worden verwacht dat nieuwe gegevens beschikbaar zullen zijn.

De natuurwaarden van de Waddenzee vragen om een behoedzame benadering, mede gelet op het feit dat de Vogel- en Habitatrichtlijn op dit gebied van toepassing is. De fasering van de aanleg van de landaanwinning maakt dit ook mogelijk. De invloed van de landaanwinning op het slibtransport en op het ecosysteem van de Waddenzee zal in het monitoringsprogramma van de landaanwinning worden opgenomen.

Daarbij moet rekening worden gehouden met het feit dat er sprake is van een zeer dynamisch systeem, waarin voortdurend veranderingen plaatsvinden. Indien blijkt dat er significante negatieve effecten op de Waddenzee optreden, zullen vanuit de verplichtingen van de Vogel- en Habitatrichtlijn mitigerende en compenserende maatregelen moeten worden getroffen.

6.7 Zandwinning

6.7.1 Inspraak

Algemeen

Verschillende partijen menen dat de effecten van de zandwinning niet voldoende en op een algemeen niveau zijn onderzocht (onder andere Gemeente Goedereede, Natuurmonumenten-Het Zuid-Hollands Landschap, Productschap Vis en Stichting De Noordzee). Door provincie Zuid-Holland, Natuurmonumenten-Het Zuid-Hollands Landschap en Stichting De Noordzee wordt gesteld dat het onaanvaardbaar is om de zandwinning als een concrete beleidsbeslissing op te nemen. Natuurmonumenten-het Zuid-Hollands Landschap vindt ook dat de mitigatie en compensatie van de zandwinning onvoldoende is onderzocht. Stichting De Noordzee verbaast zich erover dat er geen meest milieuvriendelijk alternatief voor zandwinning is opgenomen.

Zandwinning in relatie tot de Habitatrichtlijn

Volgens Natuurmonumenten-Het Zuid-Hollands Landschap voldoet de concrete beleidsbeslissing over zandwinning niet aan de Habitatrichtlijn.

MER-zandwinning in relatie tot de PKB-plus.

Een aantal partijen, waaronder de Stichting Duinbehoud, vindt dat een MER-zandwinning integraal onderdeel dient uit te maken van de PKB-procedure. Natuurmonumenten-Het Zuid-

Hollands Landschap en Stichting De Noordzee vragen om de beslissing over de zandwinning niet door te schuiven naar de op te stellen uitvoerings-MER.

Begrenzing zoekgebied

Stichting De Noordzee en Stichting Duinbehoud verzoeken als begrenzing van het zoekgebied voor zandwinning de reële, fysieke 20 m-NAP lijn aan te houden als grens in plaats van de doorgetrokken 20 m-NAP lijn. De Stichting De Noordzee en de Stichting Natuur en Landschap Voorne-Putten wijzen erop dat er binnen het wingebied 'ondergedoken zandbanken' liggen, die tot het Habitatgebied behoren. Deze dienen van zandwinning uitgesloten te worden, met inachtneming van de 2 kilometer bufferzone. De Stichting Duinbehoud pleit ervoor dat er geen zand mag worden gewonnen op locaties waar een hoge biomassa aan bodemdieren aanwezig is. De Stichting De Noordzee vraagt zich af waarom een zoekgebied met een straal van 30 kilometer is gebruikt.

Koppeling winning beton- en metselzand en zandwinning voor Landaanwinning

Het wordt onjuist gevonden dat in een beslissing van wezenlijk belang de winning van ophoogzand voor de landaanwinning verbonden wordt met de winning van beton- en metselzand. Onder andere de Gemeente Goedereede, Natuurmonumenten-Het Zuid-Hollands Landschap verzoeken deze koppeling niet door te voeren. Stichting De Noordzee wijst erop dat een effectbeschrijving van de winning van beton- en metselzand ontbreekt. Ook zijn de cumulatieve effecten van de winning van ophoogzand en beton- en metselzand niet onderzocht.

Het bedrijf Smals Grind en Zandexploitatie meent dat bij het zoekgebied onvoldoende rekening is gehouden met het voorkomen van

Hoofdstuk 6 Toelichting en motivering bij Landaanwinning

beton- en metselzand. Mogelijk komt dit niet voor binnen de 30 km, maar wel niet ver daarbuiten.

Compensatie van zandwinning

Het Productschap Vis vindt het onaanvaardbaar dat de compensatie van de permanente effecten van de zandwinning wordt gekoppeld aan (de omvang van) het zeerereservaat. Natuurmonumenten-Het Zuid-Hollands Landschap is van mening dat de effecten van de verbreding van vaarwegen, de verlegging van de vaargeulen en de aanleg van de stroomverlammingskuil moeten worden onderzocht en zo nodig moeten worden gecompenseerd.

Zandwinning beperken tot interne winning

Natuurmonumenten-Het Zuid-Hollands Landschap pleiten ervoor zandwinning te beperken tot interne winning en verbreding van de vaargeul. Stichting De Noordzee acht het ook mogelijk daartoe de zandwinning te beperken. Het Wereld Natuurfonds pleit ervoor in de PKB-plus op te nemen onder welke randvoorwaarden zand voor de landaanwinning en de natuurcompensatie gewonnen mag worden.

6.7.2 Advisering

De Commissie m.e.r. beveelt aan te bezien in hoeverre in lopend onderzoek - zoals het project Loswal-Noord - en toekomstig onderzoek maatregelen kunnen worden getroffen voor het genereren van meetgegevens die deze zekerheid over de gevolgen van zandwinning kunnen vergroten. Daarbij gaat het bijvoorbeeld om gegevens waarmee modellen kunnen worden gevalideerd.

De wettelijke MER-adviseur van het ministerie van LNV constateert dat in de MER-deelnota Landaanwinning een diepgaand onderzoek naar de effecten van de zandwinning ontbreekt.

Zonder deze effecten in beeld gebracht te hebben kan naar zijn oordeel niet tot een volledig afgewogen besluit, dat nodig is in het kader van de nee, tenzij-afweging, worden gekomen.

6.7.3 Standpunt kabinet

Algemeen

Naar aanleiding van de inspraak en het advies van de commissie m.e.r. heeft het kabinet de beleidsuitspraken over de zandwinning aangepast. De aanpassingen hebben betrekking op het voorkomen van negatieve effecten op beschermde natuurwaarden en het streven werk met werk te maken (bij winning beton- en metselzand en werken ten behoeve van de toegankelijkheid van de Rotterdamse haven). Binnen de gegeven randvoorwaarden en het zoekgebied zal in het MER voor de ontgrondingsvergunning de zandwinning nader uitgewerkt worden. In dit MER zal worden onderzocht welke zandwinlocaties in aanmerking komen en welke zandwintechnieken het meest geëigend zijn.

De mogelijke effecten van de zandwinning zijn voorafgaand aan de MER-deelnota Landaanwinning uitgebreid weergegeven in het kader van de Integrale Projectnota Landaanwinning (11). Hierin wordt een breed scala aan effecten beschreven, waaronder waterkwaliteit, waterbeweging, morfologie, sedimenttransport, kustverdediging, natuurwaarden en ecologisch functioneren van de Noordzee. Een belangrijk deel van de effecten kunnen pas meer in detail worden onderzocht bij de nadere uitwerkingen van de plannen voor de landaanwinning en zandwinning. Deze nadere effectbeschrijving zal onderdeel uitmaken van het MER, dat in het kader van de vergunningaanvraag zal worden opgesteld.

Mede naar aanleiding van de inspraakreactie, dat het onaanvaardbaar is om de zandwinning als een concrete beleidsbeslissing op te nemen, is de concrete beleidsbeslissing in de PKB-plus nader aangescherpt. Met de nieuwe tekst en afbeelding geeft het kabinet nauwkeuriger aan waar wel en geen zandwinning zal plaatsvinden en welke randvoorwaarden daaraan worden gesteld.

Zandwinning in relatie tot de Habitatrictlijn

De beleidsbeslissing over zandwinning is aangescherpt met de bepaling dat deelgebieden van het zoekgebied van zandwinning worden uitgesloten als blijkt dat zandwinning daar significant negatieve effecten op Natura 2000 kan hebben. Daarom zal geen sprake zijn van een nee, tenzij-afweging in het kader van de Habitatrictlijn. Het zoekgebied voor de zandwinning ligt echter wel in de nationale Ecologische Hoofdstructuur. Gezien het compensatiebeleid dat op dit punt in ontwikkeling is, zal dit aspect bij het opstellen van het MER Zandwinning en bij de aanvraag van de vergunning in het kader van de Ontgrondingenwet nader uitgezocht moeten worden.

MER Zandwinning in relatie tot PKB-plus

Het kabinet heeft er in het kader van de PKB-plus/MER Mainportontwikkeling Rotterdam voor gekozen om een zoekgebied voor de zandwinning aan te wijzen en af te zien van een MER Zandwinning als integraal onderdeel van de PKB-plus. Het kabinet kiest voor een MER Zandwinning, die gekoppeld wordt aan de aanvraag van de vergunning in het kader van de Ontgrondingenwet.

Aan deze keuze liggen de volgende overwegingen ten grondslag:

- Het zal nog geruime tijd duren voordat de zandwinning zal plaatsvinden (niet voor 2005). Aangezien het beleid voor zandwinning en de zandwintechnieken om milieuschade te voorkomen volop

in ontwikkeling zijn, is het aannemelijk dat beleidsuitspraken uit de PKB-plus voor PMR achterhaald zouden zijn op het moment dat deze operationeel worden. Bij besluitvorming over de te gebruiken methoden en technieken voor zandwinning zullen ook de gegevens worden betrokken uit een proefproject grootschalige zandwinning, zoals door de Commissie m.e.r. is gesuggereerd

- De referentieontwerpen voor de landaanwinning geven te weinig richting aan het opstellen van een zandwinplan dat voldoet aan de eisen van de Ontgrondingenwet.

Afgezien van deze overwegingen is er geen juridische basis dat het MER Zandwinning een integraal onderdeel dient te zijn van de PKB-plus. De aanwijzing van de begrenzing van een zandwingebied - zoals geformuleerd in de concrete beleidsbeslissing - is niet m.e.r.-plichtig op grond van het Besluit-m.e.r. Volgens het Besluit-m.e.r. is pas sprake van m.e.r.-plicht wanneer een ontgrondingsvergunning wordt aangevraagd voor een concrete zandwinlocatie van 500 hectare of groter.

Aangezien er voor gekozen is af te zien van een MER Zandwinning als onderdeel van de PKB-plus voor PMR is op dit moment het opstellen van een meest milieuvriendelijk alternatief voor zandwinning niet aan de orde.

Begrenzing zoekgebied zandwinning

De beleidsuitspraken in de PKB-plus over begrenzing van het zoekgebied voor zandwinning zijn aangepast, zodat deelgebieden in het zoekgebied worden uitgesloten waar sprake kan zijn van significant negatieve effecten op beschermde habitats en of beschermde soorten van Natura 2000. Wel wordt in de PKB-plus de doorgetrokken 20 m -NAP lijn met inachtneming van de 2 kilometer bufferzone gehand-

Hoofdstuk 6 Toelichting en motivering bij Landaanwinning

haafd. De 20 m -NAP lijn is eveneens uitgangspunt bij de begrenzing van de Vogel- en Habitatrichtlijngebieden. De inachtneming van 2 kilometer bufferzone en de toegevoegde bepalingen in de beleidsbeslissingen bieden voldoende zekerheden om significant negatieve effecten op Natura 2000 te voorkomen.

Koppeling winning beton- en metselzand en zandwinning

Het koppelen van de winning van beton- en metselzand aan de zandwinning vloeit voort uit het beleid van Rijkswaterstaat om indien mogelijk werk met werk te maken. De effectbeschrijving van de winning van beton- en metselzand zal op hoofdlijnen onderdeel vormen van het MER Beton- en metselzand. Op het moment dat concrete zandwinplannen opgesteld kunnen worden, zullen de (cumulatieve) effecten meer in detail onderzocht kunnen worden. Of er beton- en metselzand voorkomt in of nabij het zoekgebied dat in de PKB-plus staat aangegeven, is nog onbekend en onderwerp van onderzoek. Overigens zijn bij de mogelijke winning van beton- en metselzand de randvoorwaarden uit de PKB-plus van toepassing met betrekking tot het voorkomen van negatieve effecten op beschermde natuurwaarden.

Gezien de gewenste koppeling is de beleidsbeslissing voor de zoeklocatie van de zandwinning zodanig aangepast, dat eventueel ook locaties buiten de straal van 30 km in overweging genomen kunnen worden wanneer een gecombineerde winning van ophoogzand en beton- en metselzand mogelijk is.

Zandwinning beperken tot interne winning

De mogelijkheden voor interne winning van zand zijn sterk afhankelijk van het definitieve ontwerp van de landaanwinning. Dit wordt in het projectenspoor nader uitgewerkt. Streven is evenwel om mede vanuit kostenoverwegingen zoveel mogelijk werk met werk te maken met

het zand dat vrijkomt bij onder meer het verdiepen en verbreden van de vaargeul. In hoeverre dit toereikend is voor het realiseren van de landaanwinning, zal blijken uit de nadere uitwerkingen.

Randvoorwaarden zandwinning

Aan de PKB-plus is een aantal randvoorwaarden toegevoegd waardoor effecten op beschermde natuurwaarden uit Natura 2000 voorkomen worden. Tevens is een bepaling opgenomen dat een ontgrondingsvergunning voor een bepaalde periode verstrekt wordt, zodat de leerervaringen van een zandwinning middels aanvullende randvoorwaarden in opvolgende ontgrondingsvergunningen opgenomen kunnen worden.

Gevolgen visserij

De effecten van de zandwinning op de visstand zijn zover mogelijk en op basis van de huidige inzichten beschreven in de MER-deelnota Landaanwinning. In het MER voor de vergunningaanvraag in het kader van de Ontgrondingenwet zullen de effecten van de zandwinning op de visserij nader in kaart worden gebracht. Indien sprake is van aantoonbare schade aan de visserij of andere sectoren, kan aanspraak gemaakt worden op nadeelcompensatie.

6.8 Verkeer en vervoer

6.8.1 Inspraak

Doorstroming A15 en andere doorgaande wegen

Bij een aantal insprekers, waaronder de gemeente Rozenburg, de gemeente Schiedam, de Bewoners Belanghebbenden Groep Moerdijk-Zandvliet en het Waterschap De Brielse Dijkkring bestaat vrees voor overbelasting van de infrastructuurbundel A15, de omliggende wegen (A4, Beneluxtunnel)

en de achterlandverbinding richting Antwerpen. Insprekers doen voorstellen om de capaciteit van met name de A15 te vergroten of veranderingen van andere infrastructuur zoals de Spijkenisserbrug (Stichting De Bomenridders).

Verkeersdrukte op Voorne-Putten

Een aantal insprekers, waaronder de Stichting tot behoud van het huidige Rijnmondgebied, de gemeenten Westvoorne en Goedereede, camping Ketjil en Waterschap De Brielse Dijkkring hebben zorg over het sluipverkeer op Voorne-Putten. Dit is naar de mening van de insprekers in de huidige situatie al een probleem en de vrees bestaat dat het sluipverkeer zal verergeren na de aanleg van de landaanwinning. Ook vrezen de gemeente Goedereede en de Bewoners Belanghebbenden Groep Moerdijk-Zandvliet dat de zogenaamde dammenroute (de N57) een belangrijke, maar ongewenste rol gaat vervullen in het achterlandtransport vanaf de landaanwinning.

Bereikbaarheid landaanwinning voor binnenvaart en de zeescheepvaart

De Stichting De Bomenridders, Deltalinqs, de Kamer van Koophandel Rotterdam, Consept en Schuttevaer spreken hun zorg uit over de bereikbaarheid van de landaanwinning voor de binnenvaart. Als problemen worden genoemd de toegankelijkheid van de landaanwinning voor binnenvaart en short sea en een aantal andere knelpunten op de vaarroute naar de landaanwinning.

Bereikbaarheid landaanwinning per spoor

Een inspreker meent dat het achterlandtransport van en naar Duitsland via de Betuwe-route of richting Antwerpen onvoldoende geregeld is. Het Recreatieschap Voorne/Putten/Rozenburg stelt voor te onderzoeken of de Havenspoorlijn mede gebruikt kan worden voor personenvervoer.

Afwikkeling van goederenstromen via de

achterlandverbindingen

Bewoners Belanghebbenden Groep Moerdijk-Zandvliet, de gemeente Westvoorne en de Kamer van Koophandel Rotterdam menen dat er in de PKB-plus en het MER te weinig maatregelen zijn opgenomen, die een efficiënte afwikkeling van goederenstromen garanderen. De Kamer van Koophandel Rotterdam meent dat het imago van Rotterdam wordt geschaad als een landaanwinning wordt aangelegd die minder goed bereikbaar is dan het bestaande gebied.

Calamiteiten en veiligheid

Een aantal insprekers, waaronder de gemeente Westvoorne, wijst erop dat er in geval van calamiteiten weinig vluchtroutes vanaf Voorne-Putten zijn. Ook wordt gesteld dat niet aan de nieuwe veiligheidscontouren kan worden voldaan.

Verouderde gegevens

In het MER zijn volgens Koninklijke Schuttevaer verouderde gegevens gebruikt voor de aandelen van vervoer per spoor en per binnenvaart. Hiermee wordt de rol van de binnenvaart onderschat.

6.8.2 Aanvullend onderzoek

Nautische toetsing referentieontwerpen

In PKB-plus, deel 1, is een nautische toetsing van beide referentieontwerpen aangekondigd. Hoofdvraag bij dit onderzoek was of de ontwerpen uit veiligheidsoptiek aanvaardbaar zijn of op een aanvaardbaar niveau kunnen worden gebracht. Het uitgevoerde onderzoek heeft aangetoond dat behoud van de huidige hoge mate van veiligheid mogelijk lijkt, maar niet in alle gevallen te combineren is met behoud van de huidige vlotte afwikkeling van het scheepvaartverkeer.

Behoud van het huidige hoge veiligheids-

Hoofdstuk 6 Toelichting en motivering bij Landaanwinning

niveau voor de scheepvaart is een voorwaarde voor verdere ontwikkeling van de mainport. Om de huidige nautische veiligheid te waarborgen dient:

- Voldoende manoeuvreerruimte beschikbaar te zijn voor zowel zeevaart als binnenvaart.
- Indien noodzakelijk een combinatie van operationele en infrastructurele maatregelen genomen te worden, waarbij gedacht kan worden aan verkeersregulatie, intensieve sleepboothulp en beloodsing en het opleggen van toegangsrestricties met betrekking tot vaarsnelheid, stroming, wind en zicht.

De conclusie van het onderzoek is dat de benodigde operationele maatregelen om de veiligheid te waarborgen de vlotte bereikbaarheid van nieuwe én bestaande gebieden kunnen verminderen.

6.8.3 Standpunt kabinet

Doorstroming A15 en andere doorgaande wegen

Het wegverkeer van en naar de landaanwinning zal worden afgewikkeld via de A15. Voor de capaciteitsvergroting van de A15 wordt een aparte procedure doorlopen. Onlangs is het standpunt ingenomen ten behoeve van het opstellen van het Ontwerp Tracébesluit A15 Maasvlakte-Vaanplein. Er is gekozen voor het benuttingsalternatief. Dit alternatief heeft op het wegvak Hoogvliet-Spijkenisse iets minder capaciteit dan waar in het MER van uit werd gegaan.

Met het realiseren van de capaciteitsvergroting van de A15 wordt ook de achterlandverbinding over de weg de komende jaren verbeterd. Dit is echter geen onderdeel van PMR. Opmerkingen over de noodzaak tot aanpassing van de A15 en over de vormgeving van deze aanpassing (bruggen en tunnels,

scheiden van verkeersstromen) horen in de procedure voor de A15 thuis.

Het benuttingsalternatief van de A15 zal leiden tot een sterke vermindering van de files op deze weg. Hierdoor zal het sluipverkeer op Voorne-Putten en Goeree-Overflakkee afnemen. Bij verdergaande autonome groei van het autoverkeer en volledige benutting van de ruimte op de landaanwinning zullen er mogelijk weer knelpunten ontstaan op het traject Hoogvliet-Spijkenisse. Deze ontwikkelingen spelen zich echter af op de lange termijn. Er zijn mogelijkheden aanwezig om de capaciteit van de A15 verder uit te breiden.

Verkeersdrukte op Voorne-Putten

Uit verkeerstellingen blijkt dat de capaciteit van de N57 op dit moment over de gehele dag genomen groot genoeg is. De knelpunten die nu op de N57 en de N218 wordt ondervonden zijn het gevolg van pieken in het verkeersaanbod. Dit kan bijvoorbeeld komen door sluipverkeer op momenten dat er files zijn op de A15. Door de capaciteitsvergroting van de A15 zal het sluipverkeer op Voorne-Putten de komende jaren naar verwachting sterk afnemen. Uit de studies naar de A15 blijkt ook dat de aantrekkelijkheid van de dammenroute voor verkeer richting Antwerpen door de aanpassingen van de A15 zal afnemen. Hierbij is geen rekening gehouden met de ontwikkeling en in gebruikname van de containerterminal in de haven van Vlissingen. In toekomstige studies zal hiermee wel rekening worden gehouden.

Bereikbaarheid landaanwinning voor binnenvaart

De PKB-plus voorziet in het scheppen van voldoende ruimte voor een goede aansluiting van de landaanwinning op de bestaande infrastructuur van de binnenvaart.

Aan de eis vanuit de binnenvaart dat de

bereikbaarheid voor alle soorten binnenvaartschepen moet worden gewaarborgd zal niet per definitie kunnen worden voldaan. Vanwege de grote wateroppervlaktes die bij de landaanwinning voor de zeevaart zijn vereist, kunnen met name de kleine, traditionele binnenvaartschepen hinder ondervinden van golven. Wel wordt uiteraard gestreefd naar een optimale bereikbaarheid voor de binnenvaart. In de PKB-plus is hiervoor de volgende beslissing van wezenlijk belang opgenomen:

‘Voor de toegang voor de zeevaart en de verbinding voor de binnenvaart naar het achterland wordt zodanig ruimte gereserveerd en zodanig maatregelen genomen dat de huidige veilige afwikkeling van de scheepvaart in combinatie met een vlotte bereikbaarheid voor de bestaande en nieuwe havengebieden wordt bereikt.’

Deze is ten opzichte van PKB, deel 1, licht gewijzigd als gevolg van het nader nautisch onderzoek, waarvan de resultaten zijn samengevat in paragraaf 6.8.2.

Met betrekking tot het voorzien in een eigen toegang voor de binnenvaart tot de landaanwinning geldt dat sinds 1994 een ontwerp-proces is doorlopen waarbij alle disciplines een rol hebben gespeeld en waarbij een groot aantal studies is uitgevoerd naar de ontsluiting van de landaanwinning via alle modaliteiten. Al de hierbij verworven kennis is gebruikt bij het opstellen van de referentieontwerpen. In het MER is aangegeven dat het doortrekken van het Hartelkanaal niet in de referentieontwerpen is opgenomen, met name vanwege de ingewikkelde infrastructurele maatregelen (extra bruggen en dergelijke) en de hoge kosten en lange bouwtijd hiervan.

Over de vrije doorvaart voor binnenvaartschepen naar de landaanwinning, waar vanuit de binnenvaartsector om wordt gevraagd, kan worden gezegd dat een optimale aansluiting

op de huidige infrastructuur voor alle vervoerswijzen een eis geweest bij het ontwerp van de referentieontwerpen. De bereikbaarheid van industriële terreinen maakt de aanleg van een brug in bepaalde gevallen onvermijdelijk. Als uitgangspunt voor het ontwerp van de bruggen wordt uitgegaan van minimaal Rijnvaarthoogte. In het projectenspoor wordt de ontsluiting van de landaanwinning voor de binnenvaart nader onderzocht.

Nautische veiligheid

Veiligheid staat voor het kabinet voorop. Uit het verrichte onderzoek naar nautische veiligheid blijkt dat om de huidige veiligheid te waarborgen een aantal maatregelen genomen zal moeten worden. De hiermee gepaard gaande kosten en negatieve effecten op de concurrentiepositie van de haven dienen geminimaliseerd te worden. De vereiste maatregelen en de effecten op de vlotte bereikbaarheid zullen in het projectenspoor worden uitgewerkt.

In PKB deel 1, ging het kabinet er nog vanuit dat een evenaring van het huidige niveau van veiligheid in combinatie met behoud van de huidige vlotte bereikbaarheid mogelijk was. Het kabinet heeft gezien het uitgevoerde onderzoek, waaruit gebleken is dat behoud van de huidige vlotte bereikbaarheid niet onder alle omstandigheden gewaarborgd is, de tekst hieraan aangepast.

Bereikbaarheid landaanwinning per spoor

Eventuele aanpassingen aan de Haven-spoorlijn, de Betuweroute in het algemeen of aan andere delen van het spoorwegnet vallen buiten PMR.

Afwikkeling van goederenstromen via de achterlandverbindingen

In de PKB deel 1 is over de afwikkeling van goederenstromen de volgende passage opgenomen: ‘Om een optimale modal split te kun-

Hoofdstuk 6 Toelichting en motivering bij Landaanwinning

nen realiseren moet de landaanwinning direct bereikbaar zijn voor zeegaande schepen en beschikken over voorzieningen voor de binnenvaart en over optimale achterlandverbindingen voor spoor, binnenvaart pijpleiding en weg' (paragraaf 9.2.3. PKB deel 1).

De landaanwinning zal zodanig ontworpen worden dat een snelle afwikkeling van goederen mogelijk is. Bij het opstellen van de referentieontwerpen is gezocht naar een optimale combinatie van de bereikbaarheid per zeeschip, binnenvaartschip, spoor, pijpleiding en weg, waarbij de daarbij benodigde infrastructuren elkaar zo min mogelijk belemmeren.

Het kabinet meent dat met de nu genomen beleidsbeslissingen voldoende zekerheden worden gegeven voor een efficiënte afwikkeling van goederenstromen en een goede bereikbaarheid.

Calamiteiten en veiligheid

Uit onderzoek in het kader van de MER-deelnota Landaanwinning blijkt dat de bedrijven op de landaanwinning geen toename van het veiligheidsrisico in de nabijgelegen woonkernen veroorzaken. De risico's van het transport van gevaarlijke stoffen van en naar de landaanwinning zijn eveneens onderzocht. De effecten zijn beschreven in de MER-deelnota Landaanwinning en samengevat in het MER Hoofdrapport. Uit de diverse studies is naar voren gekomen dat de toename van het transport van gevaarlijke stoffen niet leidt tot nieuwe knelpunten. Eventuele huidige knelpunten in de (nood)ontsluiting van Westvoorne zijn geen onderdeel van PMR.

Verouderde gegevens

In het kader van het MER is op basis van gegevens tot en met 1995 een schatting gemaakt van de autonome ontwikkeling tot en met 2010. Inmiddels zijn de gegevens bekend tot en met 1999. In die periode is het aandeel

binnenvaart in de modal split inderdaad toegenomen, zoals Schuttevaer impliciet aangeeft.

De feitelijke ontwikkeling van de modal split komt echter ongeveer overeen met de ontwikkeling, zoals in het MER onder de autonome ontwikkeling is beschreven.

6.9 Milieu-effecten

6.9.1 Inspraak

Algemeen

Verschillende insprekers, waaronder de Stichting De Bomenridders en de gemeente Rozenburg, verwachten negatieve milieu-effecten van de bedrijvigheid van een landaanwinning en van de verdere intensivering van de huidige Maasvlakte en het overig havengebied. Door de havenuitbreiding komt er nog meer spoorvervoer en meer verkeer over de A15 met bijbehorende overlast en risico's, brengen zij naar voren. Met name de geluidhinder, de uitstoot van CO₂, NO_x en fijn stof, de risico's van gevaarlijke transporten en de stankhinder, die hier het gevolg van zijn, worden als bezwaarlijk ervaren. Bovendien is de gemeente Rozenburg van mening dat aan deze toename van de milieubelasting in het MER geen specifieke aandacht wordt geschonken. In het MER wordt voor de effecten aansluiting gezocht bij reeds bestaande projecten, terwijl daar de milieubelasting van PMR niet in de uitwerking en besluitvorming wordt meegewogen.

De bewonersvereniging De Oude Hoek is van mening dat met de landaanwinning een definitieve disbalans dreigt te ontstaan in het huidige toch al wankel evenwicht tussen wonen, werken, recreëren en natuur en milieu in en om Hoek van Holland. Maatregelen die overlast beogen tegen te gaan of te verminderen, halen niet de beoogde doelstellingen. Voorlopig is de conclusie, waarbij de vereniging

verwijst naar het Deltaplan Geluid, dat de overlast alleen nog maar zal toenemen.

Een inspreker memoreert dat de leefomgevingskwaliteit in Voorne-Putten, Rozenburg en Goeree-Overflakkee onder druk staat, terwijl de bewoners geen baat hebben bij het deelproject 750 hectare natuur- en recreatiegebied of bij de maatregelen om natuurschade te mitigeren en compenseren. Bovendien geeft de Stichting tot behoud van het huidige Rijnmondgebied aan dat als er al werknemers voor een landaanwinning gevonden kunnen worden, er op Voorne meer mensen komen wonen, waardoor de natuur en de gezondheid worden aangetast.

De Stichting tot behoud van het huidige Rijnmondgebied begrijpt niet dat Nederland CO₂ wil terugdringen en vervolgens een landaanwinning gaat bouwen die extra uitstoot geeft.

Meest milieuvriendelijke variant (MMV)

De provincie Zuid-Holland constateert dat in de PKB-plus is opgenomen dat de milieugevolgen van de landaanwinning niet groter mogen zijn dan de in het MER geconstateerde gevolgen van de beide referentieontwerpen. Niet is beargumenteerd waarom de beide referentieontwerpen tot norm zijn verheven. Evenmin wordt beargumenteerd waarom niet is uitgegaan van de meest milieuvriendelijke variant voor de landaanwinning die voor het MER is ontwikkeld. Dit zou wel moeten gebeuren. Daarnaast leven bij de provincie de volgende vragen:

- Hoe kunnen private partijen aan de gestelde milieunormen worden gehouden?
- Wat wordt onder effectenonderzoek verstaan?
- Wie voert een dergelijk onderzoek uit en wie beoordeelt het?
- Hoe wordt voorzien in de monitoring van de compensatie tijdens de realisatie van de landaanwinning?

Natuurmonumenten-Het Zuid-Hollands

Landschap pleiten voor het kwantificeren van de effectbeperking die met de meest milieuvriendelijke variant (MMV) te bereiken is.

De MMV wint daardoor aan realiteitswaarde en kan een rol spelen bij de besluitvorming.

Water

Natuurmonumenten-Het Zuid-Hollands Landschap pleiten ervoor in de PKB-plus als randvoorwaarde voor het projectenspoor op te nemen dat waterverontreiniging zal worden tegengegaan door het nemen van voorzorgsmaatregelen (waaronder riolering). Stichting De Noordzee mist de milieuverontreiniging van de zeescheepvaart in het MER en de PKB-plus. Het Hoogheemraadschap van Delfland pleit ervoor bij het project Industriële ecologie ook aandacht te besteden aan waterkwaliteitseisen, reductie van baggerproblematiek en inrichting van de waterhuishouding.

Geluid

De Wijkraad voor Pernis pleit ervoor dat het milieu in en om Pernis niet wordt aangetast door een landaanwinning. Bovendien pleiten de wijkraad en de deelgemeente Hoek van Holland ervoor dat de afspraken over geluid in het Geluidskonvenant Rijnmond-West (1997) en de Bestuursovereenkomst T+ (1992) gehandhaafd blijven en in de PKB-plus worden opgenomen. Volgens de bestuursovereenkomst T+ mag hogere ruimteproductiviteit in de containersector niet leiden tot hogere milieubelasting ten oosten van Pernis. De gemeente Westvoorne en de Wijkraad voor Pernis vinden dat er tevens een geluidsscherm dient te komen tegen het toenemend spoorweglawaai in Pernis. De gemeente Westvoorne en individuele burgers verzoeken schermen te plaatsen tegen de geluidsoverlast als gevolg van het verkeer over de Suurhoffbrug.

Natuurmonumenten-Het Zuid-Hollands Landschap pleiten ervoor in de PKB-plus als randvoorwaarde voor het projectenspoor op

Hoofdstuk 6 Toelichting en motivering bij Landaanwinning

te nemen dat de geluidsbelasting van de landaanwinning in de Voordelta binnen de 60 dB(A) en in de duinen binnen de huidige geluidsbelasting zal blijven.

Fijn stof

De Vereniging Verontruste Burgers van Voorne en de gemeente Westvoorne vinden dat er aandacht dient te worden geschonken aan fijn stof. De Europese normen voor fijn stof worden nu al overschreden. Dit zal alleen maar toenemen bij het ontwikkelen van de landaanwinning.

Licht en zichtbaarheid

De Vereniging Verontruste Burgers van Voorne, de Stichting Natuur en Landschap Voorne-Putten, Natuurmonumenten-Het Zuid-Hollands Landschap missen in het MER een effectvoorspelling van de invloed van licht van de toekomstige bedrijvigheid op de landaanwinning. De natuureffecten van de verlichting op de landaanwinning dienen in beeld te worden gebracht. Als randvoorwaarde voor het projectenspoor dient in de PKB-plus te worden opgenomen dat lichtvervuiling zoveel mogelijk tegengegaan zal worden.

6.9.2 Advisering

Ten aanzien van de milieu-effecten adviseert de Commissie m.e.r. om in PKB-plus, deel 3a, nader aan te geven hoe met de veiligheidsaspecten van risicovolle activiteiten op de landaanwinning - zoals LPG-aanlanding - wordt omgegaan. De Commissie constateert namelijk dat voor een eventuele vestiging van een LPG-terminal de veiligheidsaspecten in het MER niet met een 'worst case analyse' worden onderbouwd.

6.9.3 Standpunt kabinet

Algemeen

De effecten van (het gebruik van) de landaanwinning zijn in kaart gebracht. Bij het bepalen van de milieu-effecten van de landaanwinning is het handhaven van bestaande geluidafspraken als uitgangspunt gehanteerd. Om de effecten te beperken zijn mitigerende maatregelen en randvoorwaarden voor het projectenspoor geformuleerd. Bovendien dient de landaanwinning te worden ingericht, geëxploiteerd en beheerd volgens de principes van een duurzaam bedrijventerrein. Hierdoor heeft het kabinet aangegeven dat men de kansen wil benutten die de landaanwinning biedt op het beperken van de CO₂-uitstoot.

Bij een duurzaam bedrijventerrein spelen aspecten als clustering van activiteiten en het toepassen van industriële ecologie. Vestiging van de bedrijven elders (in het buitenland) biedt deze kansen naar verwachting niet of in mindere mate. Bovendien moeten de bedrijven die zich op de landaanwinning vestigen, voor wat hun energieverbruik betreft, voldoen aan de eisen die de Wet milieubeheer daaraan stelt.

Tevens zijn in het bestaande haven- en industriegebied projecten voorzien die een verbetering van de leefomgevingskwaliteit in de regio Rijnmond nastreven. Zo wordt ter hoogte van Rozenburg de projecten 'Groene inrichting landtong Rozenburg' en 'Geluidreductie Calandspoorbrug' voorzien. Om de leefomgevingskwaliteit in Westvoorne te verbeteren is de 'Kwaliteitsimpuls gesloten Oostvoornse Meer' in het BRG-pakket opgenomen als onderdeel van het project Gebiedsgericht benadering.

Er wordt niet verwacht dat de landaanwinning zal leiden tot een verhoging van de verstedelijkingsdruk op Voorne. Het gaat om relatief arbeidsintensieve bedrijvigheid en bovendien geldt voor Voorne een restrictief beleid ten aanzien van woningbouw.

Van de bedrijven op de landaanwinning wordt geen structurele geurhinder verwacht. Door incidenten kan de bedrijvigheid op de landaanwinning leiden tot een lichte toename van het aantal stankklachten. De aard en omvang van de klachten hangen met name af van het soort chemie dat zich mogelijk op de landaanwinning vestigt. Echter er mag verwacht worden dat door uitvoering van beleid het aantal stankklachten in de regio zal afnemen.

De invloed van de bedrijven aan de lokale luchtkwaliteit ter hoogte van Hoek van Holland zal gering zijn en leiden tot een lichte verslechtering ten opzichte van de autonome ontwikkeling. De bedrijven op de landaanwinning zullen geen knelpunt ten aanzien van het aspect externe veiligheid veroorzaken. Bovendien zullen de bedrijven geen geluidbelasting groter dan 50 dB(A) in de woonomgeving van Hoek van Holland veroorzaken. Daarmee wordt voldaan aan de Wet geluidhinder.

Voor de landaanwinning moet echter nog op grond van de Wet geluidhinder bij de vaststelling van het bestemmingsplan een geluidzone worden vastgesteld, waarin maximaal toegestane geluidwaarden worden bepaald. Deze vaststelling is onderwerp van nadere uitwerking in het projectenspoor.

De effecten van het verkeer van en naar de landaanwinning op de bovenlokale luchtkwaliteit zijn beschreven in de MER-deelnota landaanwinning. Het kabinet erkent dat uitbreiding van het havenen industriegebied met een landaanwinning tot een toename van het wegverkeer op de A15 zal leiden. Zoals aangegeven in 6.8.3 sluit PMR voor de capaciteitsvergroting van de A15 inderdaad aan bij de procedure (Tracébesluit/MER A15), die hiervoor doorlopen is. In dat kader is gekozen voor de benuttings-

variant voor het tracé ten westen van het Vaanplein. Er worden maatregelen getroffen om de gevolgen van de capaciteitsvergroting voor de omgeving te beperken. Hierbij wordt niet alleen gekeken naar het aspect externe veiligheid, maar wordt ook de lokale luchtkwaliteit meegenomen. Deze variant heeft echter op het wegvak Hoogvliet-Spijkenisse iets minder restcapaciteit dan waar in het MER van uit is gegaan. Er wordt dan ook verwacht dat op termijn op dit wegvak knelpunten ontstaan.

Voor het spoorvervoer is aangesloten bij de studies en activiteiten die in het kader van de Betuweroute hebben plaatsgevonden. Die studies houden tot op zekere hoogte rekening met de realisatie van de landaanwinning. In het MER is voor de autonome ontwikkeling echter uitgegaan van de situatie zonder landaanwinning. Hierdoor worden de effecten van het spoorvervoer van en naar de landaanwinning inzichtelijk en kunnen ze vergeleken worden met de situatie zonder landaanwinning. Ook de risico's van het transport van gevaarlijke stoffen zijn onderzocht. De effecten zijn beschreven in de MER-deelnota landaanwinning en samengevat in het MER Hoofdrapport. Uit de diverse studies is naar voren gekomen dat de toename van het transport van gevaarlijke stoffen niet leidt tot verhoging van reeds aanwezige risico's.

Veiligheidsaspecten risicovolle activiteiten (reactie Commissie m.e.r.)

In het kader van het MER is onderzocht op welk deel van de landaanwinning de meest risicovolle chemische bedrijven gevestigd kunnen worden. Dit kan worden gezien als een worst case analyse voor externe veiligheid. Hierbij is vooralsnog uitgegaan van het deel van de landaanwinning waar in de figuren 3.5 en 3.7 van het hoofdrapport MER (pagina's 51 en 57) de vestiging van chemie is aangeduid. Bij deze berekening wordt een afstand aan-

Hoofdstuk 6 Toelichting en motivering bij Landaanwinning

gehouden van 500 m vanaf de gebieden van de landaanwinning waar extensieve recreatie zou kunnen plaatsvinden en van 1000 m van de gebieden waar intensieve recreatie zou kunnen plaatsvinden. Deze contouren zijn zodanig ruim gekozen, dat ook een LPG-aanlanding hierbinnen kan worden gerealiseerd. Bij de inrichting wordt rekening gehouden met de invloed van bedrijven met externe veiligheidsrisico's op de vestiging van andere bedrijven. Van het deel dat voor chemie is aangeduid kan voor ongeveer 40% worden benut voor de meest risicovolle installaties. In dit stadium van de planvorming is dan ook geen reden om vanuit oogpunt van externe veiligheid bepaalde typen installaties van vestiging op de Landaanwinning uit te sluiten.

In zijn algemeenheid geldt dat bij een concreet initiatief steeds zal worden onderzocht onder welke voorwaarden het betreffende initiatief kan worden ingepast. Hierbij worden de normale procedures doorlopen, onder andere de vergunningverlening in het kader van de Wet milieubeheer en de veiligheidsrapportages in het kader van het Besluit risico's zware ongevallen (BRZO).

De Meest-Milieuvriendelijke Variant

Voor het antwoord op de reacties, die ingaan op de meest milieuvriendelijke variant, wordt verwezen naar paragraaf 6.3.4.

Water

De bedrijven die zich op de landaanwinning vestigen, zullen moeten voldoen aan de eisen die in de Wet Verontreiniging Oppervlaktewater (WVO) en de Wet Milieubeheer staan. De baggerproblematiek staat los van de vestiging van bedrijven op de landaanwinning en het toepassen van industriële ecologie. De gevolgen van het uiteindelijke plan voor de landaanwinning op het onderhoudsbaggerwerk komen in het projectenspoor nader aan de orde.

De milieu-effecten van (zee)scheepvaart zijn beschreven in de MER-deelnota Landaanwinning.

Geluid

Bij het bepalen van de milieu-effecten van de landaanwinning is het handhaven van bestaande geluidsafspraken (zoals het Geluidsconvenant Rijnmond-West en de Bestuursovereenkomst T+) als uitgangspunt gehanteerd. Het spoorvervoer van en naar de landaanwinning zal leiden tot een toename van het aantal geluidsbelaste woningen. Hierin vormt de Calandspoorbrug het voornaamste knelpunt. In deze PKB-plus is om die reden het BRG-project Geluidsreductie Calandspoorbrug opgenomen.

Lokale knelpunten op het gebied van geluid kunnen aan de orde zijn binnen het project Gebiedsgerichte benadering. Als onderdeel van het deelproject Bestaand Rotterdams Gebied wordt tevens onderzoek gedaan naar het plaatsen van geluidsschermen langs wegen en het selectief toepassen van zeer stille wegdekken.

Het monitoren van effecten van de BRG-maatregelen en het formuleren van nieuwe projecten wanneer de BRG-doelstellingen niet worden gehaald, valt buiten het kader van deze PKB-plus. Deze taak is toebedeeld aan ROM-Rijnmond. De voorstellen die door de insprekers zijn gedaan kunnen bij het definiëren van eventuele nieuwe, aanvullende projecten een rol spelen.

Zoals gemeld moet voor de landaanwinning op grond van de Wet geluidhinder bij de vaststelling van het bestemmingsplan een geluidzone met maximaal toegestane geluidswaarden worden bepaald. Dit is onderdeel van het projectenspoor.

Fijn stof

De effecten van de landaanwinning op de luchtkwaliteit zijn beschreven in de MER-deelnota Landaanwinning. Net als in de autonome ontwikkeling wanneer PMR niet uitgevoerd wordt, zal in de situatie met landaanwinning de norm voor fijn stof in het gehele Rijnmondgebied worden overschreden. Dit is het gevolg van de hoge achtergrondconcentratie, die in het Rijnmondgebied aanwezig is. Het aanpakken van de achtergrondconcentratie vergt een bovenregionale aanpak. Deze PKB-plus voorziet niet in het treffen van maatregelen om de fijn stof-concentratie bij de woonomgeving te verminderen en de lokale luchtkwaliteit op dit punt te verbeteren.

Licht en zichtbaarheid

De zichtbaarheid van de landaanwinning is beschreven bij het thema Landschap in de Deelnota MER Landaanwinning. Deze PKB-plus voorziet niet in het treffen van maatregelen om de zichtbaarheid en lichtvervuiling tegen te gaan. In het projectenspoor en de vergunning van de bedrijven die zich op de landaanwinning vestigen zal nadere aandacht worden besteed aan lichtvervuiling en de zichtbaarheid van de landaanwinning.

6.10 Natuur

6.10.1 Inspraak

Algemeen: verlies aan natuurwaarden

Verschillende insprekers, waaronder de Stichting tot behoud van het huidige Rijnmondgebied, de Stuurgroep Voordelta, United Fish Auctions en de gemeente Westvoorne onderstrepen de negatieve effecten die de landaanwinning op de natuur heeft. Daarbij wordt vooral gewezen op de achteruitgang van de kwaliteit in de duinen van Voorne en Goeree en van het kustecosysteem (verstoring van leef-, voedsel- en voortplantingsgebied voor

vissoorten). De Stichting Natuur en Landschap Voorne-Putten is van mening dat waarschijnlijk meer dan 2500 hectare zee verloren zal gaan. De Stuurgroep Voordelta ziet in de mogelijke toename van het intergetijdengebied ook kansen voor de Voordelta.

Gevolgde methode

De Vereniging Verontruste Burgers van Voorne vindt dat bij veel van de gebruikte modellen en wegingsfactoren een goed onderbouwde en betrouwbare basis ontbreekt. Daarbij wijzen zij ook op diverse leemten in kennis. Vogelbescherming Nederland vindt het ontoelaatbaar dat in het MER de ene diersoort tegen de andere wordt weggestreept. Soortgroepen en ook natuurtypen mogen niet bij elkaar opgeteld of tegen elkaar weggestreept worden. Dit laatste ondersteunen Natuurmonumenten-Het Zuid-Hollands Landschap en de Stichting De Noordzee. Deze laatste vindt dat de beschrijving en beoordeling van de effecten had moeten plaatsvinden op het niveau van soorten, habitats en functies. Stichting Natuur en Landschap Voorne-Putten is van mening dat bij de beoordeling van de effecten gebruik gemaakt had moeten worden van de Natura 2000-criteria (kustwateren, kwelders en kustduinen). Verder verwerpt Vogelbescherming Nederland het uitgangspunt van het MER dat bij compensatie van schade aan natuurtypen door het ontwikkelen van dezelfde natuurtypen, schade aan soorten ook meteen is gecompenseerd. Daarnaast acht deze organisatie het niet juist dat slechts voor enkele soorten een aparte beoordeling wordt gegeven. Bij de reductie van het aantal vogeldagen met ca. 900 000 dagen wordt bijvoorbeeld niet duidelijk gemaakt om welke soorten het exact gaat.

Stichting De Noordzee stelt de kwalificatie in de MER-deelnota Landaanwinning van de diepe kustzone als 'minder belangrijk natuurtype' ter discussie en stelt voor de gehele kust-

Hoofdstuk 6 Toelichting en motivering bij Landaanwinning

zone (van 0 tot 20 meter -NAP) als belangrijk te kwalificeren.

Niet onderzochte of genoemde zaken

United Fish Auctions en het Productschap Vis wijzen erop dat als gevolg van de landaanwinning het stromingspatroon zodanig kan veranderen dat de stroom voedingsstoffen, eieren en larven van vissoorten negatief wordt beïnvloed. Verder merkt het Productschap Vis op dat weinig bekend is over de ecologische effecten van de landaanwinning, het zeereservaat en de zandwinning. Daarom moet het voorzorgsbeginsel worden toegepast.

Volgens de Stichting Duinbehoud is geen rekening gehouden met het effect van veranderende morfologie, sandspray en hydrologie op de duinen van Voorne en Goeree. Vogelbescherming Nederland wijst er verder op dat ten onrechte alleen is ingegaan op vermindering van saltspray, terwijl ook vermindering van verstuiving van zand en toename van atmosferische depositie de kwaliteit van de duinvegetatie kunnen aantasten. De Verontruste Burgers van Voorne wijzen in dit verband op de stikstofdepositie als extra factor die van invloed is op de duinvegetatie. Zowel Vogelbescherming Nederland als de Verontruste Burgers van Voorne zijn van mening dat de omvang van het areaal duinnatuur waarbinnen kwaliteitsverlies zal optreden groter zal zijn dan is aangegeven.

Niet alle effecten op de natuur zijn volgens sommige insprekers in het MER meegenomen. De Stichting Duinbehoud en Stichting De Noordzee signaleren een aantal lacunes in de effectbeschrijving voor ondiepe zeenatuur. De Stichting Duinbehoud vindt dat de onderwatereffecten van intensivering van het kustonderhoud, de verstoring van kustvogels in de aanlegfase en de effecten van het wijzigen van de toegangseuvel en eventueel het verleg-

gen van de stroomverlammingskuil ontbreken. Verontruste Burgers van Voorne vinden dat vervolgonderzoek noodzakelijk is om te bepalen of de effecten van referentieontwerp I en II (met diep in zee stekende dammen) op de natuur gelijk zijn. Bewonersvereniging De Oude Hoek vraagt de gevolgen op kustmorfologie en natuur expliciet te maken van het verlengen van de Noorderdam, zoals wordt voorgesteld bij referentieontwerp II. Volgens Natuurmonumenten-Het Zuid-Hollands Landschap leidt de zachte zeewering van de referentieontwerpen in vergelijking met eerdere varianten tot extra suppletiebehoefte van zand, verondieping van de Haringvlietmond en daardoor tot extra afname van de saltspray. Deze effecten zijn niet meegenomen in het MER.

Vogelrichtlijngebied

De Nederlandse Vissersbond geeft aan dat de Vogelrichtlijn en de landaanwinning zich niet met elkaar verdragen. Het plangebied is niet als Vogelrichtlijngebied aangewezen, terwijl het zich er wel voor kwalificeert. Daarom is het beschermingsregime van de Habitatrichtlijn niet, maar dat van de Vogelrichtlijn wel van toepassing. Op basis van economische gronden kan geen inbreuk worden gemaakt op het beschermingsregime dat op grond van de kwalificatie voor de Vogelrichtlijn geldt.

6.10.2 Advisering

Volgens de Commissie m.e.r. zijn de te verwachten emissies vanuit de landaanwinning en de immissies als gevolg daarvan in de MER-deelnota Landaanwinning onvoldoende in beeld gebracht. Inmiddels is hiervoor een aanvullend onderzoek gestart. Op basis van de concept-resultaten is de Commissie van mening dat hierin voldoende informatie wordt gegeven over het te verwachten effect op de duinen. De Commissie beveelt aan het aanvullend onderzoek openbaar te maken en de

resultaten ervan bij het opstellen en onderbouwen van PKB-plus deel 3a te betrekken. Ook beveelt de Commissie aan om effecten van luchtverontreiniging op natuur onderdeel te maken van het door de Commissie aanbevolen Masterplan voor de luchtkwaliteit in Rijnmond¹⁴.

6.10.3 Standpunt kabinet

Algemeen: verlies aan natuurwaarden

De landaanwinning heeft een aantal negatieve gevolgen voor beschermde natuurwaarden in het gebied. In paragraaf 6.12 is een overzicht hiervan opgenomen.

Vanwege de significant negatieve effecten op kwalificerende habitats en soorten uit de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn is volgens de vereisten van deze richtlijn eerst gezocht naar projectalternatieven zonder dergelijke schade. Bij het ontbreken daarvan, heeft het kabinet in de PKB-plus de 'nee, tenzij-afweging' gemaakt en geconcludeerd dat het project een dermate groot publiek belang dient dat uitvoering, ondanks de schade aan beschermde natuur, toch nodig is. Vervolgens is er een plan opgesteld om de natuurschade zoveel mogelijk te beperken (mitigatie). Voor de schade die dan nog resteert, is een compensatieplan opgesteld. Het mitigatie- en compensatieplan wordt in paragraaf 6.12 behandeld.

Tegenover de negatieve natuureffecten staat, zoals de Stuurgroep Voordelta aangeeft, als positief effect de toename van het intergetijdengebied. In de MER-deelnota Landaanwinning en het advies over natuurcompensatie bij een Tweede Maasvlakte zijn de (mogelijke) effecten van landaanwinning op de natuur nader onderbouwd.

Gevolgde methode

Over de onderbouwing en de betrouwbaarheid van het onderzoek naar de effecten op natuur, merkt het kabinet in het algemeen het volgende op. De natuureffecten van de landaanwinning zijn onderzocht door een team van onafhankelijke specialisten. Vervolgens heeft de Commissie m.e.r. op verzoek van de minister van VenW de onderzoeksresultaten onafhankelijk getoetst en is er een aantal sessies geweest met deskundigen uit de wetenschapswereld, die een second opinion hebben gegeven. Het kabinet is van mening dat deze werkwijze ertoe heeft geleid dat het onderzoek naar effecten van de landaanwinning op natuur voldoende is onderbouwd en voldoende betrouwbaar is.

In de effectbeschrijving van de MER-deelnota Landaanwinning heeft op een inzichtelijke en navolgbare wijze een optelling of wegstreping plaatsgevonden van soorten, soortgroepen en natuurtypen. Daarnaast is inderdaad het uitgangspunt gehanteerd dat als natuurtypen die verloren gaan gecompenseerd worden door het ontwikkelen van dezelfde natuurtypen, ook voor de compensatie van soorten zorg is gedragen. In het kader van het nader onderzoek naar de compensatieopgave en de compensatieopties is een andere werkwijze gehanteerd: het genoemde uitgangspunt is verlaten en er is gewerkt conform de richtlijnen voor het MER en de richtlijnen van de Europese Commissie voor de toepassing van de Habitatrichtlijn. Conform deze richtlijnen is eerst de compensatieopgave nader gespecificeerd voor de soorten en habitats, waarop het beschermingsregime van de Vogel- en Habitatrichtlijn van toepassing is. Vervolgens zijn voor elke compensatieoptie - na beschrijving van de huidige natuurwaarden ter plaatse - de netto veranderingen in natuurwaarden op die plaats bepaald. Hierbij is ook weer inge-

14. Op dit laatste punt wordt ingegaan in paragraaf 5.1.

Hoofdstuk 6 Toelichting en motivering bij Landaanwinning

gaan op de soorten en habitats, die onder het beschermingsregime van de Vogel- en Habitatrichtlijn vallen.

Op basis van de netto te verwachten veranderingen is de bijdrage van elke compensatieoptie aan de compensatieopgave voor de landaanwinning vastgesteld. Hierdoor is inzicht verkregen in de mogelijkheden om te kunnen voldoen aan de compensatieplicht, zoals voorgeschreven door de Habitatrichtlijn. In het nader onderzoek is dus geen sprake geweest van het bij elkaar optellen of het tegen elkaar wegstrepen van de soorten en habitats, die door de Vogel- en Habitatrichtlijn worden beschermd. Dit zou inderdaad strijdig zijn geweest met de genoemde EU-richtlijnen.

Over het voorstel van Stichting De Noordzee om ook de diepe kustzone (en daarmee de gehele kustzone) als belangrijk te kwalificeren, merkt het kabinet op dat over een dergelijke kwalificatie van mening kan worden verschild, maar dat dit geen invloed heeft op de compensatiemaatregelen.

Niet onderzochte of genoemde zaken

Het voorzorgsbeginsel heeft betrekking op het omgaan met onzekerheden. Het houdt in dat indien effecten als gevolg van een ingreep redelijkerwijs worden vermoed, ervan wordt uitgegaan dat deze effecten zich zullen voordoen. Dit beginsel is toegepast. Er is steeds uitgegaan van een zogenaamd 'worst case scenario'. Naar de mening van het kabinet is zelfs bij een worst case scenario geen sprake van onaanvaardbaar grote risico's. Voor het kabinet vormen de gesignaleerde onzekerheden dan ook geen reden om af te zien van de landaanwinning, de bijbehorende zandwinning en de compensatiemaatregelen zoals beschreven in 6.12.

Het effect van de morfologische veranderingen op de duinen van Voorne en Goeree is

een belangrijk aandachtspunt geweest in het onderzoek voor de MER-deelnota Landaanwinning. Na het verschijnen van het MER is, zoals aangekondigd, aanvullend een onderzoek uitgevoerd naar de bandbreedtes in de morfologische en (als consequentie daarvan) de ecologische effecten. Dit bandbreedteonderzoek heeft niet geleid tot een bijstelling van de mogelijke effecten op de duinen.

Het is een onjuiste constatering dat alleen op de vermindering van saltspray is ingegaan als reden voor het optredende kwaliteitsverlies in de duinen van Voorne en Goeree. In de MER-deelnota Landaanwinning is aangegeven dat niet alleen saltsprayreductie, maar ook verandering van grondwaterstand, atmosferische depositie en afname van verstuivingen (sandspray) invloed kunnen hebben op het kwaliteitsverlies in de duinen. De afname van saltspray is echter de toonaangevende factor. Dit was de uitkomst van de expertmeeting over de effecten van de landaanwinning op de duinen van Voorne en Goeree, die in november 2000 is gehouden. Naar aanleiding van de meeting is, na de afronding van het MER, onderzoek gedaan naar aanvullende effecten op de duinen. Hieruit is naar voren gekomen dat het kwaliteitsverlies in de duinen groter kan zijn dan tot dusver is aangegeven. Dit extra kwaliteitsverlies komt overeen met een areaalverlies van maximaal 13 hectare zeereep en maximaal 3,5 hectare open, droog duin. Het areaal duinnatuur dat schade kan ondervinden is dus inderdaad groter dan gesteld in de MER-deelnota Landaanwinning en de PKB-plus deel 1. De compensatiemaatregelen zijn afgestemd op de maximaal mogelijke effecten (voorzorgsbeginsel).

Overigens zal compensatie moeten plaatsvinden van de effecten, zoals die zich daadwerkelijk voordoen. Mocht uit het monitoringsprogramma blijken dat de daad-

werkelijke effecten groter zijn dan verwacht, dan zal dit leiden tot bijstelling van het pakket compensatiemaatregelen, zoals is aangegeven in paragraaf 3.3 met een beslissing van wezenlijk belang.

De onderwatereffecten als gevolg van intensivering van het kustonderhoud zijn onderzocht in het nadere onderzoek naar de compensatie-opties. Dit onderzoek heeft geleid tot een extra compensatieplicht voor het verlies van maximaal 300 hectare zeenatuur.

Samen met het mogelijk grotere verlies aan zeenatuur als gevolg van de landaanwinning, dat naar voren is gekomen uit het onderzoek naar de morfologische en ecologische effecten, wordt daarom voor de compensatie-opgave uitgegaan van compensatie voor het verlies van maximaal 3125 hectare zeenatuur. Over de effecten van een wijziging van de toegangseul en een eventuele verlegging van de stroomverlammingskuil, alsmede over de verstoring van kustvogels in de aanlegfase is op dit moment weinig te zeggen, omdat de aanlegstrategie nog niet bekend is. Deze aspecten zullen aan de orde komen in het projectenspoor.

Het ruimtebeslag van de landaanwinning en de morfologische effecten in de Haringvlietmonding zijn bij de referentieontwerpen ongeveer gelijk. Daarom zijn de te compenseren effecten op natuurwaarden ook ongeveer identiek.

In de MER-deelnota Landaanwinning zijn de effecten in beeld gebracht van de referentieontwerpen voor de landaanwinning en niet van de oudere varianten. De effecten van de zachte zeewering, die naar de mening van Natuurmonumenten-het Zuid-Hollands Landschap ontbreken, zijn in het MER wel onderzocht. In het onderzoek naar de compensatie-opties, dat na het verschijnen van

PKB-plus deel 1 heeft plaatsgevonden, is bij de nadere specificatie van de compensatie-opgave ook ingegaan op de consequenties voor soorten en habitats als gevolg van de effecten van de zachte zeewering.

Vogelrichtlijngebied

De locatie van de landaanwinning is inderdaad niet aangewezen als Vogelrichtlijngebied, terwijl het zich wel daarvoor kwalificeert. Met het oog daarop wordt thans overwogen om alsnog over te gaan tot aanwijzing van dit gebied als Vogelrichtlijngebied.

6.11 Recreatie

6.11.1 Inspraak

Effecten landaanwinning op recreatie

Insprekers menen dat er te weinig aandacht is besteed aan de effecten van een landaanwinning op de recreatie(sectoer).

- De gemeente Goedereede vindt dat de gevolgen voor de recreatie op de Kop van Goeree en voor het imago van Ouddorp nader onderzocht dienen te worden.
- VVV Ouddorp aan Zee wijst op de negatieve gevolgen voor recreatie door horizonvervuiling. Ook vreest zij negatieve beperkingen voor de watersport, zeker als de compensatie-optie zeereservaat doorgang vindt.
- De Kustzeilvereniging Rockanje wijst erop dat het zeilgebied voor de Slufter deels verloren gaat en dat te weinig aandacht is besteed aan de recreatiebelangen in het zeegebied, bijvoorbeeld voor de zeilsport en sportvisserij.
- Camping Ketjil en het Natuur- en Recreatieschap Haringvliet vinden dat er onvoldoende rekening wordt gehouden met de waterrecreatie en de strandrecreatie.

Hoofdstuk 6 Toelichting en motivering bij Landaanwinning

Compensatie verlies strandareaal

Voorne-Putten

Het Recreatieschap Voorne/Putten/Rozenburg vindt dat het verlies aan strandareaal gecompenseerd dient te worden. Verder zou het recreatieschap, evenals het Natuur- en Recreatieschap Haringvliet, graag op het nieuwe strand faciliteiten zien in de vorm van openbare toiletten en strandgebonden horeca-faciliteiten.

Landschappelijke aspecten

De gemeente Westvoorne geeft aan dat Westvoorne in open contact moet blijven met de zee. De gemeente Goedereede vindt dat op korte termijn een keus gemaakt moet worden uit de varianten voor de landaanwinning, zodat duidelijkheid ontstaat over de visuele gevolgen. De gemeente wil een blik vanaf Goeree die natuurlijk is, zonder direct uitzicht op industriële bedrijvigheid.

6.11.2 Standpunt kabinet

Effecten landaanwinning op recreatie

In het onderzoek naar de effecten van de landaanwinning is recreatie apart onderzocht. Uit dit onderzoek is het volgende gebleken:

- De recreatiemogelijkheden voor de grote watersport, waaronder zeezeilen in het Noordelijke deel van de Haringvlietmonding (m.n. het Brielse Gat) zullen afnemen als gevolg van aanzanding.
- De mogelijkheden voor de kleine watersport (o.a. sportvisserij) zullen toenemen.
- Ter plaatse van de toekomstige landaanwinning (voor de huidige Slufter) zullen de watersportmogelijkheden vanzelfsprekend verdwijnen. Ondanks deze effecten resteren in het omliggende gebied voldoende recreatiemogelijkheden.

Meer gebiedsspecifiek zijn de gevolgen van de landaanwinning voor de recreatie op de Kop van Goeree (incl. Ouddorp) onderzocht. Hieruit

is gebleken dat van een negatieve invloed geen sprake zal zijn. In het MER-Landaanwinning worden de resultaten samengevat:

- Strandrecreatie zal licht toenemen.
- Watersportmogelijkheden blijven min of meer gelijk, omdat de kust voor Goeree niet verlandt, zoals dit het geval is voor Oostvoorne. Ook het Slijkgat verondiept overigens niet verder als gevolg van de landaanwinning.
- De bereikbaarheid van Goeree wordt niet beïnvloed door de landaanwinning. Van actieve buitensport en havengerichte recreatie is nauwelijks tot geen sprake op Goeree.

De effecten van het instellen van een zeereservaat voor de recreatie zijn niet onderzocht, omdat pas in een later stadium het regime wordt vastgesteld dat voor het zeereservaat gaat gelden. Op het moment dat dit regime is vastgesteld zullen ook de eventuele effecten van het zeereservaat in kaart worden gebracht.

Compensatie verlies aan strandareaal

Voorne-Putten

Het strand van Oostvoorne zal inderdaad minder aantrekkelijk worden voor strandrecreatie door de verhoging van het slibgehalte en door vermindering van de branding. Deze negatieve effecten zijn in het MER Landaanwinning gespecificeerd. Er zijn evenwel ook positieve effecten voor de leefbaarheid te melden. Per saldo neemt het strandareaal toe in Voorne-Putten. Daarnaast is in het BRG-project Gebiedsgerichte benadering de 'Kwaliteitsimpuls gesloten Oostvoornse Meer' opgenomen. Alles afwegend is het kabinet van mening dat met de recreatie in dit gebied voldoende rekening is gehouden.

Landschappelijke effecten

De MER-deelnota Landaanwinning en aanvullend onderzoek naar morfologische aspecten laten zien dat het gebied tussen de huidige

Slufter en de kust van Voorne verondiept. Dit gebeurt zowel in een situatie met als in een situatie zonder landaanwinning. Wel zal in de situatie met een landaanwinning deze verondieping waarschijnlijk iets sneller verlopen.

In de PKB-plus wordt geen variant voor landaanwinning vastgesteld, zoals de gemeente Goedereede wil om zekerheid te krijgen over de visuele aspecten van de landaanwinning. Wel is in de PKB-plus als randvoorwaarde voor het definitieve ontwerp van de landaanwinning opgenomen: 'mitigatie van de afname van de lengte kustzee door aanleg van minimaal overeenkomstige lengte van zachte zeewering inclusief onderwateroever aan de landaanwinning'.

Door deze randvoorwaarde is in ieder geval deels een zachte zeewering van de landaanwinning gegarandeerd. Deze zachte zeewering onttrekt een deel van het zicht op de bedrijvigheid van de landaanwinning. Eventuele hoge elementen op de landaanwinning zullen echter wel zichtbaar blijven. Waar de minimaal vereiste zachte zeewering wordt gerealiseerd is overigens weer afhankelijk van het definitieve ontwerp van de landaanwinning.

6.12 Mitigatie en compensatie

Over mitigatie en compensatie staat in PKB-plus, deel 1: 'In PKB-plus, deel 1, is een aantal denkbare compensatie-opties opgenomen. De compensatie-opties zullen in de periode tot PKB-plus, deel 3a, nader onderzocht worden.'

Hierna volgt eerst een uitgebreide samenvatting van de resultaten van het aanvullend onderzoek op het gebied van mitigatie en compensatie. Daarna volgen de inspraakreacties en de resultaten van advisering. Tot slot volgt het kabinetsstandpunt.

6.12.1 Aanvullend onderzoek

Mitigatie- en compensatieplan:

Nader onderzoek naar de compensatiemogelijkheden

De te compenseren effecten als gevolg van de landaanwinning (de compensatie-opgave) en de diverse compensatiemaatregelen, zoals genoemd in PKB-plus, deel 1, zijn nader onderzocht en uitgewerkt in een mitigatie- en compensatieplan. Onderstaand worden de resultaten kort samengevat¹⁵. Bij het opstellen van het mitigatie- en compensatieplan zijn belanghebbenden betrokken.

Uit het onderzoek, waarbij ook alternatieve maatregelen zijn verkend, blijkt dat er geen significante negatieve effecten op de beschermde natuurwaarden worden verwacht, maar dat er sprake is van een batig saldo voor de betreffende ecosystemen.

■ 1. De compensatie-opgave

Voor het bepalen van de negatieve effecten van de landaanwinning op beschermde natuurwaarden is uitgegaan van de referentie-ontwerpen van de landaanwinning. Op basis van de huidige inzichten hebben de referentie-ontwerpen de volgende negatieve effecten op Europees en nationaal beschermde natuurwaarden:

- Verlies aan zeenatuur:
 - direct verlies aan zeenatuur met een oppervlak van maximaal 2500 hectare ter plaatse van de landaanwinning;
 - verlies van maximaal 300 hectare doordat bepaalde delen van de onderwateroever dusdanig frequent gesuppleerd moeten worden dat ze weinig waarde hebben voor het mariene ecosysteem;
 - verlies van maximaal 325 hectare geulen en ondiepten in de Haringvlietmond als

15. Voor nadere toelichting op de onderzoeksresultaten wordt verwezen naar 'Advies over natuurcompensatie bij een Tweede Maasvlakte', Expertisecentrum-PMR, oktober 2001.

Hoofdstuk 6 Toelichting en motivering bij Landaanwinning

gevolg van kustmorfologische veranderingen;

- door de landaanwinning treden veranderingen op in sedimentatie- en erosie patronen in de Haringvlietmonding. Hierdoor zal het totale areaal aan intergetijdengebied (EU-habitattypen 1140; slikwadden/zandplaten) toenemen;
- op soortniveau worden significant negatieve effecten verwacht op foeragerende kustvogels (kuifduiker, toppereend, visdief).
- Effecten op de duinen:
 - verlies van 0 tot 19,5 hectare open droog duin en 0 tot 10 hectare zeereep in de duinen van Voorne en Goeree door struweelontwikkeling als gevolg van afnemende zoutinwaai (saltspray);
 - kwaliteitsverlies in dezelfde duinen als gevolg van een direct negatief effect van afnemende zoutinwaai op de kenmerkende soorten hogere planten. Dit komt overeen met een areaalverlies van 0-13 hectare;
 - mogelijk kwaliteitsverlies in ca. 1 hectare natte duinvallei en mogelijke negatieve effecten op prioritaire soorten Groenknolorchis en Nauwe Korfslak in de duinen van Voorne door grondwaterstandstijging als gevolg van verwachte kustaangroei;
 - De kustmorfologische veranderingen in de Haringvlietmonding als gevolg van een landaanwinning kunnen leiden tot een afname van de saltspray en de zandspray in de duinen van Voorne en Goeree.

Uitgaande van de maximaal mogelijke effecten leidt dit tot de volgende compensatieopgave:

- 3125 hectare zeenatuur;
- 19,5 hectare open droog duin;
- 23 hectare zeereep;
- 1 hectare natte duinvallei.

■ 2. Compensatiemaatregelen zeenatuur

In PKB-plus, deel 1, is als voorkeursoptie opgenomen het realiseren van een zeereservaat

voor de Haringvlietmond. Als alternatief voor het zeereservaat is in PKB-plus deel 1 het openstellen van het Oostvoornse Meer aangewezen. Belangrijk aspect van beide compensatie-opties is, naast het voldoen aan de compensatieopgave, het versterken van de samenhang van het ecosysteem van de Haringvlietmonding en daarmee van de gehele Voordelta.

■ 2a. Zeereservaat:

Het zeereservaat is een compensatiemaatregel die binnen het resterende deel van de beschermingszone Voordelta een dusdanige kwaliteitsverbetering oplevert dat de negatieve effecten op de natuurwaarden daarmee worden gecompenseerd. Het gaat daarbij vooral om het verlies van zeebodem, de organismen die daar leven en de soorten hoger in de voedselketen (met name vogels) die daardoor (direct en indirect) voedselbronnen verliezen.

In het zeereservaat zullen de volgende functies niet meer worden toegestaan voor zover het kabinet verwacht dat zij substantieel negatieve effecten zullen hebben:

- bodemberoerende visserij;
- fuiken en staande netten;
- delfstofwinning; dit omvat mede proefboringen;
- gemotoriseerde recreatievaart buiten daartoe gemarkeerde gebieden. De te markeren gebieden dienen ertoe de recreatievaart niet onevenredig te belemmeren;
- activiteiten in een nader te specificeren deel van het luchtruim;
- betreden van droogvallende platen;
- militaire activiteiten;
- bouwwerken, zoals windmolens en zendmasten.

In het gebied direct ten zuiden van de landaanwinning en in de Haringvlietmond bevindt zich een grote variatie aan bodemtypen en waterdiepte, waardoor verschillende natuur-

en habitattypen zich kunnen ontwikkelen. De meest waardevolle natuur- en habitattypen worden verwacht op beschutte plaatsen achter zandbanken en op hard substraat (veen, klei, schelpen) in geulranden, op wrakken en stenen die gebruikt worden in het kader van de kustverdediging. De winst voor bodemdieren is met name de mogelijkheid voor de ontwikkeling van schelpdierbestanden, omdat deze niet meer weggevoerd worden. Dit komt ten goede aan de voedselvoorraad voor vogels. De meeste menselijke activiteiten spelen zich af in het noordelijk deel van het gebied. Om hiermee rekening te houden wordt een zoneringsplan ingesteld, waarbij het beleid in het zuiden meer gericht is op natuurwaarden en in het noordelijk deel op belevingswaarden.

Uit onderzoek is gebleken dat met bovenbeschreven maatregelen een kwaliteitsverbetering van ongeveer 10% kan worden bereikt. Op grond hiervan is voor de omvang van het zeereservaat een opslagfactor van ruim 10 toegepast om aan de compensatieopgave van 3125 hectare te voldoen.

■ 2b. *Openen Oostvoornse meer*

Het openstellen van het Oostvoornse Meer biedt andere natuurwaarden dan de natuurwaarden die verloren gaan door de landaanwinning. Nader onderzoek heeft uitgewezen dat het openen van het Oostvoornse Meer in combinatie met het 'opvullen' ervan, resulteert in ecologische winst ten opzichte van de huidige situatie, omdat geen substantieel sedimenttransport van of naar het opengestelde meer plaatsvindt. Deze winst treedt met name op voor hogere planten en foeragerende vogels. Ook de versterking van de samenhang van het ecosysteem Voordelta wordt in het onderzoek als positief aangemerkt. Het openstellen en opvullen van het Oostvoornse Meer heeft aanzienlijke negatieve effecten op de huidige recreatieve waarden van het gebied. De mogelijkheden

voor natuurrecreatie en extensieve recreatievormen nemen echter wel toe.

Ondanks de mogelijke positieve bijdrage aan het ecosysteem is geconcludeerd dat aan het openstellen van het Oostvoornse Meer nog veel onzekerheden kleven, waarvan de gevolgen van de ingrepen in de primaire waterkering de voornaamste zijn. Bovendien gaat het openen en opvullen van het Oostvoornse Meer ten koste van de huidige recreatieve waarden en resulteert de maatregel niet in de benodigde gelijkwaardige natuurwaarden die door de landaanwinning verloren gaan. Om deze reden is besloten dat het openen van het Oostvoornse Meer afvalt als compensatiemaatregel voor de landaanwinning.

■ 3. *Compensatiemaatregelen duinen*

In de PKB-plus deel 1 is een aantal opties voor duincompensatie genoemd, waaronder twee voorkeursopties. Deze opties zijn nader onderzocht.

■ 3a. *Open droog duin en duinvallei*

De omvang van de duincompensatie bedraagt 100 hectare. Deze omvang is afgeleid van:

- de ecologische ontwikkelingstijd van duinecosystemen. In 20 jaar tijd ontwikkelt een duinecosysteem circa 20% van de ecologische waarde ten opzichte van een volledig ontwikkeld duinecosysteem; en
- de tijdsperiode tussen het aanlegmoment van een fase van de landaanwinning, die schade kan opleveren aan de duinen en het moment waarop schade aan de duinen optreedt. Tussen deze twee momenten zit een tijdsperiode van 20 jaar op grond van de referentiemodellen.

Wanneer ervan wordt uitgegaan dat de fase van de landaanwinning, die schade veroorzaakt en de duincompensatie gelijktijdig worden

Hoofdstuk 6 Toelichting en motivering bij Landaanwinning

gerealiseerd kan op grond van bovenstaande gegevens een multiplier van 5 worden toegepast op de omvang van de duincompensatie. (19,5 ha. duin met 100% ecologische waarde = 100 ha. duin met 20% ecologische waarde). Op grond van dit rekenmodel is bij een eerdere of latere realisatie van de duinen een andere multiplier van toepassing.

Uit het onderzoek kan geconcludeerd worden dat de voorkeursopties Kop van de Brouwersdam en Duingebied voor de Delflandse kust beide kunnen voldoen aan de compensatie-opgave voor het natuurtype open droog duin (prioritair EU-habitatype 2130). De compensatie-opgave voor de natte duinvallei (ca. 1 hectare) kan bij elk van deze opties gerealiseerd worden. Op het moment dat de negatieve effecten zich voordoen, zal de kwaliteit van het open droog duin (habitat-type 2130) van het compensatieproject naar verwachting rond de 20% van de compensatie-opgave bedragen. Om die reden is de omvang van het nieuw te ontwikkelen duingebied ongeveer vijfmaal zo groot genomen. Het minimum-areaal van een voldoende ontwikkelde natte duinvallei is gesteld op 5-10 hectare. Het compensatieplan gaat daarom uit van 90-95 hectare te ontwikkelen open droog duin (habitat-type 2130) en 5-10 hectare natte duinvallei (habitat-type 2190). Met de ontwikkeling van natte duinvallei worden de mogelijk optredende negatieve effecten op de groenknolorchis gecompenseerd. Van deze maatregel kan waarschijnlijk tevens de nauwe korfslak profiteren.

Over de overige opties uit PKB-plus, deel 1 kan het volgende worden opgemerkt:

- De compensatie-optie De Enden levert geen open droog duin op. De natte duinvallei die hier kan worden gerealiseerd, is deels al in bestaand beleid vastgelegd.
- Bij de optie Duingebied binnenzijde Delflandse kust zijn de ontwikkelingskansen

voor open droog duin minder goed dan bij de 'buitengaatse' opties. Dit als gevolg van de minder gunstige ligging ten opzichte van open zee.

- De compensatieoptie Oostduinen levert geen substantiële bijdrage aan de compensatieopgave.
- De optie Strandhaak Haringvlietmond scoort vanuit de compensatieopgave (natuurwinst) aanmerkelijk beter dan alle andere opties. Daar staat echter tegenover dat deze optie leidt tot negatieve effecten op de bestaande natuurwaarden in de Haringvlietmonding. Hierdoor valt deze optie als compensatiemaatregel af.

Alles overziende is de optie 'Duingebied voor de Delflandse Kust' voor compensatie van het open droog duin en de natte duinvallei de meeste geschikte optie. De duinen tussen Ter Heijde en de Van Dixhoorndriehoek vormen in de huidige situatie weinig meer dan een zandige dijk waarin slechts weinig van de voor de Nederlandse duinenkust typerende ecotopen, natuurlijke processen en soorten aan te treffen zijn. De ecologische hoofdstructuur van de Nederlandse duinenkust kent hier een zeer zwakke schakel, terwijl de aanwezigheid van een nog steeds optimale saltspray aanzienlijke kansen biedt voor de te ontwikkelen natuurtypen. Bovendien komt uit de Hollandse Kustvisie (Provincies Noord- en Zuid-Holland, 2000) naar voren dat dit kustvak een van de grootste toekomstige knelpunten wat betreft kustveiligheid is. Rekening moet worden gehouden met de mogelijkheid dat verdergaande optimalisatie van het ontwerp van de landaanwinning de compensatie-opgave voor open droog duin en natte duinvallei wellicht beperkt.

■ 3b. Zeereep

Voor de nieuwe zeereep is geen multiplier voor de oppervlakte gehanteerd, omdat dit natuurtype zich volgens deskundigen binnen

de gestelde 20 jaar kan ontwikkelen. De mogelijkheden voor compensatie van zeereep-areaal zijn om landschapsecologische redenen beperkt. Voor het functioneren van de kenmerkende processen is het noodzakelijk dat een zeereep blootgesteld is aan wind, zout, golven en getij van de 'volle' Noordzee. Substantiële verbreding van de bestaande zeereep is niet zinvol, omdat dan de bestaande zeereep haar karakter verliest.

Uit het onderzoek is gebleken dat thans alleen de buitenzijde van de Brouwersdam als compensatielocatie in aanmerking komt:

- voor de kust van de landaanwinning wordt uitgegaan van aanpassing van de in de referentie-ontwerpen geprojecteerde kustverdediging, zodat zich hier - binnen de bestaande contour van de landaanwinning - een goed functionerende zeereep kan ontwikkelen;
- de zeereep Brouwersdam houdt in dat aan beide uiteinden van de dam, waar nu een harde zeeoever ligt, een zeereep wordt gerealiseerd. De harde oever wordt daarmee veranderd in een zachte oever. Dit levert een positieve bijdrage aan het kustecosysteem.

Indien mocht blijken dat de kust van de landaanwinning mogelijkheid biedt voor de ontwikkeling van een zeereep en die mogelijkheid de voorkeur verdient, dan kan alsnog - via de geëigende weg van wijziging van deze PKB - voor dat alternatief worden gekozen.

Validatie van het Saltspray model

In de periode november 2000 t/m april 2001 is onderzoek gedaan naar saltspray op negen punten langs de kust van de Baggerslibberging, Voorne en Goeree. Het doel was om het saltspraymodel te valideren, dat door het Waterloopkundig Laboratorium in Delft is ontwikkeld. Nagegaan is in hoeverre de

meetresultaten overeenkomen met uitkomsten van modelberekeningen, waarbij de in de meetperiode geldende wind- en golfcondities in het model zijn ingevoerd.

Meetresultaten en modeluitkomsten blijken in voldoende mate met elkaar overeen te komen om te kunnen stellen dat het saltspraymodel een bruikbaar middel is om veranderingen in saltspray in relatie tot een landaanwinning te voorspellen. De op het model gebaseerde voorspelling van effecten op duinnatuur krijgt hiermee een extra onderbouwing.

Effecten op duinnatuur

In nauw overleg met de betreffende deskundigen is een aanvullende effectvoorspelling voor duinnatuur gemaakt. Geconcludeerd is dat er drie typen mogelijk relevante, aanvullende effecten zijn:

- De directe effecten van de afname saltspray op waardevolle zeereepsoorten: een extra verlies van maximaal 7 vindplaatsen van waardevolle soorten.
- De verstruiking als gevolg van saltsprayreductie op waardevolle pioniersoorten van open droog duin: een extra verlies van maximaal 10 vindplaatsen van waardevolle soorten.
- Verhoging van de waterstand in natte duinvalleien als gevolg van kustaangroei: een extra verlies van maximaal 11 vindplaatsen van waardevolle soorten.

Met betrekking tot het open droog duin valt de extra compensatieopgave binnen de marges van de in PKB-plus, deel 1 gehanteerde omvang van 100 hectare voor duincompensatie. Voor het natuurtype zeereep is op grond van de onderzoeksresultaten besloten tot een aanvullende compensatieopgave van 13 ha. Tevens is besloten tot het opnemen van een compensatieopgave met betrekking tot natte duinvallei van circa 1 hectare binnen het nieuw aan te leggen duingebied.

Hoofdstuk 6 Toelichting en motivering bij Landaanwinning

Nagaan of de compensatiegebieden na realisering kunnen worden aangewezen als natuurbeschermingsgebied

Gekeken is of de beoogde compensatiegebieden na realisatie kunnen worden aangewezen als natuurbeschermingsgebieden. Een aantal van de compensatieopties, dat in PKB-plus, deel 1, is opgenomen, is al gelegen in aangemelde Vogel- en of Habitatrictlijngebieden en/of maken deel uit van de Ecologische Hoofdstructuur. Een aantal andere gebieden heeft nog geen natuurbeschermingsstatus. Aangezien de compensatieopties de natuurwaarden van Natura 2000 die verloren gaan, dienen te compenseren, kan de redenering worden aangehouden, dat deze gebieden qua natuurwaarde gelijkwaardig moeten zijn aan het gebied waar de aantasting plaatsvindt. Dit houdt in dat de compensatiegebieden - indien nog niet als zodanig begrensd - kunnen worden toegevoegd aan de Vogel- en Habitatrictlijngebieden.

6.12.2 Inspraak

Algemene aspecten van mitigatie en compensatie

De provincie Zuid-Holland, de gemeente Westvoorne en ROM-Rijnmond vinden dat niet de suggestie mag worden gewekt dat de 750 hectare natuur- en recreatiegebied als compensatie kunnen dienen voor de natuurwaarden, die verloren gaan als gevolg van de landaanwinning. Naar hun mening staat de compensatieverplichting voor de landaanwinning los van het deelproject 750 hectare natuur- en recreatiegebied.

Wat de timing voor het realiseren van compensatiemaatregelen betreft, vinden de Stichting Natuur en Landschap Voorne-Putten, Natuurmonumenten-Het Zuid-Hollands Landschap en de Stichting Duinbehoud dat de compensatie gereed moet zijn voordat

de effecten van de landaanwinning optreden. De compensatie moet volgens de Stichting Natuur en Landschap Voorne-Putten in één keer worden gerealiseerd.

Ten aanzien van de locatie van de compensatie vindt de gemeente Westvoorne dat compensatie daar moet plaatsvinden waar de leefbaarheid direct nadelig wordt beïnvloed.

De gemeente Westvoorne vindt dat nadelige effecten binnen deze gemeente plaatsvinden, terwijl slechts het openen van het Oostvoornse Meer betrekking heeft op Westvoorne. De gemeente Schiedam en de stadsregio Rotterdam menen dat bij een landaanwinning compensatie moet worden gevonden in aan te leggen groen binnen het gebied van de stadsregio.

Natuurmonumenten-Het Zuid-Hollands Landschap en Stichting De Noordzee vinden dat de compensatie als concrete beleidsbeslissing opgenomen moet worden in PKB-plus, deel 3a.

Compensatieopgave

Voor het Productschap Vis is het onaanvaardbaar wanneer de compensatieopgave voor zeenatuur, op basis van het in PKB-plus deel 1 aangekondigde nader onderzoek, nog 300 hectare groter zou worden dan de 2500 hectare die als direct verlies van zeenatuur vanwege de landaanwinning is opgevoerd. Volgens Vogelbescherming Nederland leidt het verlies van habitatype 1140 (slikken) tot een sterk afnemende kwaliteit van de betekenis van het gebied als foerageergebied voor wadvogels. Hiervoor dient ook te worden gecompenseerd.

Compensatieopties

Hierna volgen de opmerkingen die zijn gemaakt over de compensatieopties die in PKB-plus, deel 1, zijn gepresenteerd.

■ *a. Zeereservaat*

De United Fish Auctions, het Productschap Vis en de gemeente Goedereede hebben bezwaar tegen het instellen van een zee-reservaat. Argumenten hiervoor zijn:

- de ecologische waarden van een zeereservaat zijn onbekend;
- een zeereservaat is in strijd is met het Integraal Beleidsplan Voordelta, dat het accent legt op visserij in het betreffende gebied;
- de verwachte gevolgen voor het beheer en onderhoud van het Slijkgat;
- het verlies aan goede visgronden, waardoor de visserijsector wordt getroffen.

Het Wereld Natuur Fonds is voorstander van een zeereservaat en stelt voor de omvang uit te breiden tot 100 000 hectare. Bij het ontwerp en beheer daarvan moet naar hun inzicht de visserijsector betrokken worden.

De provincie Zuid-Holland noemt als randvoorwaarden:

- motivering van de omvang en de begrenzing van het zeereservaat - dit standpunt wordt gedeeld door de Nederlandse Vissersbond en het Productschap Vis;
- onderbouwing dat het reservaat leidt tot verbetering van de thans aanwezige natuurwaarden;
- onderbouwing van de meerwaarde van een zeereservaat ten opzichte van de huidige bescherming van de Noordzee;
- behoud van de bereikbaarheid van de havens in Stellendam en de noodankerplaats bij de Maasvlakte;
- betrekken van de visserijbelangen bij de instelling van het zeereservaat.

Andere partijen formuleren de volgende randvoorwaarden:

- het Productschap Vis pleit, als het zeereservaat er komt, voor een gefaseerde instelling en voor het kiezen van gebieden waar de visserij al beperkt of onmogelijk is gemaakt;
- Stichting De Noordzee vindt het niet nodig voor het zeereservaat uit te gaan van de 3 mijlsgrens, de werkelijke 20 m -NAP lijn zou minimaal onderdeel van het zoekgebied moeten zijn;
- de Stichting Natuur en Landschap Voorne-Putten meent dat bij het regime voor het zeereservaat als maatregel een gelimiteerd gebruik van bodem, flora en fauna voor economische doeleinden moet worden opgenomen.

Er zijn enkele opmerkingen gemaakt over de functie van het zeereservaat voor de kinderkamerfunctie van het kustgebied:

- het Productschap Vis signaleert dat in de MER-deelnota Landaanwinning staat dat het zeereservaat deze niet zal verbeteren, terwijl dit in PKB-plus, deel 1, als baten voor de visserij is opgevoerd;
- volgens de Nederlandse Vissersbond is er geen positief effect van het zeereservaat op de kraamkamerfunctie en is er op dit punt geen overleg gevoerd met de visserijsector.

Stichting De Noordzee vindt het inconsequent dat bij de zandwinning het effect van het beroeren van de zeebodem als tijdelijk en beperkt wordt gekwalificeerd, terwijl bij de instelling van het zeereservaat het voorkomen van bodemberoerende visserij als winstpunt wordt gezien.

■ *b. Landbouwgebied De Enden op Goeree*

De provincie Zuid-Holland benadrukt dat vigerend beleid niet als compensatie kan worden opgevat. De provincie heeft de indruk

Hoofdstuk 6 Toelichting en motivering bij Landaanwinning

dat wat aangeduid is als De Enden binnen het vigerend beleid valt.

■ c. Oostvoornse Meer

De gemeente Westvoorne, de Stichting Natuur en Landschap Voorne-Putten en de Vereniging Verontruste Burgers van Voorne wijzen het openen van Oostvoornse Meer af omdat daardoor natuur- en recreatieve waarden verloren gaan.

De Bewoners Belanghebbenden Groep Moerwijk-Zandvliet wil de getijdenwerking niet alleen terugbrengen in het Oostvoornse Meer, maar ook in het Brielse Meer door de Brielse Maasdam van een sluis te voorzien ('getemd getij'), zodat een natuurlijk functioneren van de gehele Maas-Rijndelta wordt bevorderd. Waterschap De Brielse Dijkkring vraagt bij openstelling van het Oostvoornse Meer aandacht voor de relatie met de kustveiligheid en het waterkwantiteitsbeheer.

■ d. Duingebied voor of aan binnenzijde Delflandse kust

Het Hoogheemraadschap van Delfland vraagt om een keuze te maken tussen landwaartse of zeewaartse versterking van de kustzone Delfland. Bewonersvereniging De Oude Hoek verzoekt om de effecten van de ontwikkeling van het duingebied voor de Delflandse kust in kaart te brengen.

■ e. Duingebied op de kop van de Brouwersdam

Het Waterschap Goeree-Overflakkee vindt dat de optie Duingebied op de kop van de Brouwersdam niet ten koste mag gaan van dagrecreatie ter plaatse en dat zo'n duingebied ook meerwaarde moet opleveren voor het toeristisch-recreatief product van Ouddorp

aan Zee. Daarnaast geeft het waterschap aan dat rekening moet worden gehouden met de eventuele uitkomsten van de studie naar een Brouwersdam als stormvloedkering.

Vogelbescherming Nederland twijfelt aan de positieve effecten op natuurwaarden van de optie Duingebied op de kop van de Brouwersdam, omdat:

- het geen bijdrage levert aan het netwerk Natura 2000;
- kustzee wordt opgeofferd voor duinontwikkeling, terwijl elders al kustzee verloren gaat.

De Stichting Natuur en Landschap Voorne-Putten voorspelt een geringe natuurkwaliteit vanwege het grote aantal badgasten, vissers en surfers ter plaatse.

Prioritering compensatieopties en voorstellen voor nieuwe opties

Een groot aantal organisaties¹⁶ en enkele particulieren spreken een voorkeur of afkeur uit voor één of meer van de compensatieopties uit PKB-plus deel 1, of geven in zijn algemeenheid aan waar natuurcompensatie naar hun mening moet plaatsvinden.

Daarnaast worden de volgende nieuwe opties aangedragen voor compensatie, regelmatig onder vermelding van de voordelen daarvan:

- De binnenduintrand van Voorne en Goeree, ter compensatie van natte duinvalleien; laten begroeien en eventueel verhogen van de zuiderdam.
- Tegengaan van verzoeting van het Oostvoornse Meer door het aanleggen van een pijp/spuisluis naar het Brielse Meer.
- Tegengaan van verzoeting van het Oostvoornse Meer door middel van de aanleg van een pijpleiding die zoutwater aanvoert, als alternatief voor stormvloedkering in de Brielse Gatdam.

16. Gemeente Westvoorne, gemeente Goedereede, deelgemeente Hoek van Holland, Waterschap De Brielse Dijkkring, Recreatieschap Voorne/Putten/Rozenburg, Productschap Vis, Waterschap Goeree-Overflakkee, Natuurmonumenten-Het Zuid-Hollands Landschap, Zuiveringsschap Hollandse Eilanden en Waarden, Stichting Confederatie Sportvisserijbelangen, gemeente 's Gravenzande, Hoogheemraadschap van Delfland en Stichting Duinbehoud.

- Aanbrengen van compensatie op de zwakkere punten van de kust van Goeree (Waterschap Goeree-Overflakkee).
- Een zeereservaat ver uit de kust.
- Herstelplan voor Oostvoornse Meer in plaats van openstelling.
- Het gebied rond Rhoon tot cultureel erfgoed verklaren in plaats van de huidige plannen voor IJsselmonde.
- Verdergaande openstelling van de Haringvlietsluizen.
- Ecologische optimalisering/herinrichting van de zeereep, met name aan de noordkant van Voorne.

Stichting De Noordzee geeft als mitigatiemaatregelen ter overweging:

- Het uitsluiten van de zuidelijke variant van de referentieontwerpen.
- Maximale mitigatie (effecten operationeel ontwerp niet groter dan de meest milieuvriendelijke variant van de landaanwinning).

Compensatie van recreatie

De compensatiemaatregelen, met name het zeereservaat, houden naar de mening van een aantal organisaties onvoldoende rekening met de recreatiebelangen¹⁷. Daarnaast vindt de VVV Ouddorp aan Zee dat recreatie en toerisme als volwaardige en economisch gezien belangrijke bedrijfstak ook gecompenseerd moet worden. Volgens de Stichting Confederatie Sportvisserijbelangen gebeurt dat thans onvoldoende. De Vereniging van Eigenaren en/of exploitanten van recreatieterreinen in Ouddorp aan Zee vraagt in dit licht om nadere studie naar compensatie op het gebied van recreatie en toerisme. In verband met het bovenstaande, vragen enkele van de genoemde organisaties om compensatie-opties die niet ten koste gaan van recreatiewaarden, bijvoorbeeld door ze buiten de kustzone te plaatsen.

Effecten van compensatie-opties

In PKB-plus, deel 3a, mag volgens Concept geen sprake meer zijn van verschillende inzichten over de waardering van de effecten van de compensatie. De Stichting Duinbehoud, Natuurmonumenten en Het Zuid-Hollands Landschap missen een beschrijving van de effecten van de compensatiemaatregelen. Voor een goede beoordeling van de compensatiemaatregelen is dat volgens hen noodzakelijk. De Stuurgroep Voordelta spitst dit toe op de consequenties van de compensatie-opties voor visserij, recreatie en kustverdediging. Natuurmonumenten-Het Zuid-Hollands Landschap verwachten dat in PKB-plus, deel 3a, alsnog een deugdelijk pakket maatregelen voor mitigatie en compensatie en een goede regeling voor de compensatie worden verankerd.

Vervolgproces en uitwerking mitigatie- en compensatiemaatregelen

Stichting De Noordzee vindt dat er een compensatieplan moet komen voor zowel de zandwinning als de landaanwinning. Ten aanzien van de kosten van compensatie merkt deze organisatie op dat deze onderdeel behoren te zijn van de stichtingskosten van de landaanwinning.

Bewonersvereniging De Oude Hoek wil weten hoe ervoor wordt gezorgd dat de natuurcompensatie daadwerkelijk natuur blijft. Vogelbescherming Nederland acht het noodzakelijk het zeereservaat als natuurbeschermingsgebied aan te wijzen in combinatie met een beheersplan, en een verbod in te stellen op elke vorm van mechanische visserij. Stichting De Noordzee stelt voor om de compensatie te waarborgen door deze op te nemen in Natura 2000. Verder wil de stichting eigendom en beheer aan een natuurbeschermingsorganisatie overdragen en de compensatiegebieden

17. Vereniging van Eigenaren en/of exploitanten van recreatieterreinen te Ouddorp aan Zee, VVV Ouddorp aan Zee, Stichting Confederatie Sportvisserijbelangen, Kustzeilvereniging Rockanje, Camping Ketjil.

Hoofdstuk 6 Toelichting en motivering bij Landaanwinning

in de Natuurbeschermingswet aanwijzen en opnemen in het streek- en bestemmingsplan.

De huidige PMR-actoren dienen zich volgens de gemeente Rotterdam in te zetten voor de integraliteit van het vervolgtraject. Het rijk zal zich daarbij in moeten spannen voor afstemming met de Europese Commissie op het punt van mitigatie en compensatie. Ten aanzien van monitoring merkt United Fish Auctions op dat aanvullende compensatie vereist is, als uit monitoring blijkt dat de effecten van de landaanwinning groter zijn dan verwacht. Voor de beoordeling van de daadwerkelijke effecten hebben Natuurmonumenten-Het Zuid-Hollands Landschap criteria geformuleerd, die voor hen daarbij van belang zijn.

6.12.3 Advisering

De Commissie m.e.r. noemt de volgende punten:

- Naar haar mening moeten de gegevens over saltspray die in de MER-deelnota Landaanwinning zijn gehanteerd als zeer voorlopig worden beschouwd. De Commissie beveelt aan deze onzekerheden te betrekken bij het interpreteren van de conclusies in de MER-deelnota Landaanwinning over de duinen, het vaststellen van de compensatieverplichting en het opstellen van het evaluatieprogramma.
- De Commissie adviseert om een overzicht te maken van de vogelsoorten die in de Vogelrichtlijn zijn genoemd en binnen het invloedsgebied van het project vallen.

De directeur Zuidwest van LNV vindt het als wettelijk MER-adviseur van groot belang dat uit nader onderzoek duidelijk wordt, wat de feitelijke meeropbrengst is van de voorgestelde maatregelen.

6.12.4 Standpunt kabinet

Conclusies van het kabinet naar aanleiding van het nader onderzoek naar maatregelen voor natuurcompensatie:

Op basis van het aanvullend onderzoek en het advies van het zogeheten bestuurlijk stakeholdersoverleg¹⁸ trekt het kabinet de volgende conclusies:

- Het directe verlies aan zeenatuur met een oppervlak van circa 3.125 hectare moet worden gecompenseerd middels een zee-reservaat met een omvang van 31.250 hectare voor de Haringvlietmond. Conform het advies van het ONR is de ruimtelijke begrenzing van deze compensatie-optie zodanig gekozen dat een gebied van 40.000 ha is gereserveerd. Dit is een zoekgebied. Daarbinnen zal een aaneengesloten zee-reservaat van maximaal 31.250 ha worden gerealiseerd. Het openen van het Oostvoornse meer valt als alternatief af.
- Er zijn voldoende mogelijkheden voor het monitoren van de optredende effecten na realisatie van delen van het zeereservaat en voor het bijstellen van het compensatieprogramma indien de effecten afwijken ten opzichte van de huidige inzichten. De compensatie kan zodoende gereed zijn op het moment dat effecten optreden.
- Het indirecte effect op de habitattypen open droog duin, natte duinvalleien en zeereep resp. moet worden gecompenseerd door het realiseren van 100 hectare duingebied (inclusief natte duinvalleien) voor de Delflandse kust en door het realiseren van 23 hectare zeereep bij de Brouwersdam.

Wijziging van de Beslissingen van wezenlijk belang over mitigatie van zandwinning

De passage van de beslissing van wezenlijk belang met betrekking tot de mitigatie van

¹⁸. Het bestuurlijk stakeholdersoverleg bestaat uit de direct bij de compensatie betrokken (lokale) publieke partners en maatschappelijke organisaties.

de zandwinning luidt in gewijzigde vorm:
'mitigatie van de eventuele negatieve effecten van de zandwinning (onder meer vertroebeling). Hierbij speelt een rol:

- benutting van het zand dat vrijkomt bij de verdieping, verlegging en verbreding van de vaargeul;
- de inzet van milieuvriendelijke winmethoden en technieken;
- beperking van de periode van winning en de omvang van de winningslocatie.'

Met deze formulering is de beslissing beter is gericht op de beperking van de eventuele nadelige effecten van vertroebeling. Of de effecten nadelig zijn is onder meer afhankelijk van de locatie van winning en de reeds aanwezige natuurlijke vertroebeling (door slib en plankton).

De mitigerende maatregelen kunnen vooral worden gezocht in het concentreren van de zandwinning in tijd en ruimte en in geringere mate eventueel in het ontwikkelen en inzetten van nieuwe wintechnieken. De huidige wintechnieken zijn technologisch al zeer geavanceerd en de kans dat nieuwe wintechnieken veel kunnen bijdragen aan de reductie van vertroebeling, moet als gering worden ingeschat. Een gunstiger milieuresultaat valt te behalen door een slimme wijze van uitvoering. Door concentratie van de winning in perioden waarbij rekening wordt gehouden met de variabele natuurlijke vertroebeling kunnen nadelige effecten worden verminderd. Met name het toenemen van schadelijke algen ten gevolge van extra vertroebeling moet worden vermeden. Mitigatie kan ook worden bereikt door beperking van de winperiode op een bepaalde locatie. Dit leidt tot een sneller herstel van het ecosysteem. De mitigerende maatregelen zullen worden vastgelegd in de vergunningvoorwaarden voor de zandwinning.

Het kabinet heeft het advies van het ONR opgevolgd om in paragraaf 3.3.4 op te nemen dat de eerste fasen van de landaanwinning zodanig zullen worden ontwikkeld dat geen of relatief de kleinste natuureffecten optreden.

Ook in de daarop volgende beslissing van wezenlijk belang is een wijziging doorgevoerd. De gewijzigde tekst luidt:

'Conform de nationale en Europese regelgeving zullen de beschermde natuurwaarden, die significante negatieve effecten ondervinden van de aanleg van de landaanwinning en de zandwinning worden gecompenseerd. Besluiten over de uitvoering van (fasen van) de landaanwinning en de zandwinning dienen vergezeld te gaan van een besluit over compenserende maatregelen. De compensatie zal gereed zijn op het moment dat de effecten optreden.'

De achtergrond van deze wijziging is dat in de Ministerraad van 9 juli 2001 is besloten tot een wijziging van de Natuurbeschermingswet 1998 voor advies voor te leggen aan de Raad van State. De wijziging strekt ertoe de voorschriften van artikel 6 van de Habitatrictlijn in de Nederlandse wetgeving te verankeren. De doorgevoerde tekstwijziging is conform het voorstel tot wijziging in de Natuurbeschermingswet.

Conform het advies van het ONR is aan deze paragraaf toegevoegd dat ook de beoordeling van mitigatie en compensatie per fase zal plaatsvinden (par. 3.3.4)

Hierna wordt ingegaan op de reacties, die uit de inspraak en advisering voortkomen:

Algemene aspecten van mitigatie en compensatie

De suggestie dat de 750 hectare natuur en recreatie als compensatie kan dienen voor de

Hoofdstuk 6 Toelichting en motivering bij Landaanwinning

natuurwaarden, die verloren gaan als gevolg van de aanleg van de landaanwinning is onjuist, alleen al omdat de eisen die nationale en Europese regelgeving stellen aan de natuurcompensatie geheel anders zijn dan de doelstelling van het deelproject 750 hectare natuur- en recreatiegebied.

De compensatiemaatregelen dienen conform artikel 6 van de Habitatrichtlijn om door de landaanwinning mogelijk verloren gegane natuurwaarden te compenseren. De compensatie voor een bepaalde natuurwaarde zal gerealiseerd moeten zijn op het moment dat de effecten van de aanleg van de landaanwinning op de betreffende natuurwaarden optreden. Vanwege de mogelijkheid de landaanwinning gefaseerd aan te leggen zullen ook de compensatiemaatregelen gefaseerd kunnen worden gerealiseerd.

De compensatiemaatregelen hebben tot doel voor de landaanwinning te voldoen aan de betreffende bepalingen uit de Vogel- en Habitatrichtlijn. Andere compensaties en opties zijn geen onderdeel van dit pakket. Wel is bij de afweging tussen verschillende natuurcompensatie-opties, daar waar mogelijk rekening gehouden met de wensen van de insprekers en de verschillende bestuurlijke partijen. Een en ander heeft geleid tot een pakket van maatregelen zoals beschreven in paragraaf 3.3.4 in de vorm van een drietal concrete beleidsbeslissingen.

Compensatie-opgave

Voor het vaststellen van de compensatie-opgave en in het verlengde daarvan de compensatiemaatregelen moet conform de Habitatrichtlijn worden uitgegaan van het zogenaamde voorzorgsbeginsel. Dit houdt in: er vanuit gaan dat effecten, die redelijkerwijs kunnen optreden, ook optreden en daar de mitigatie- en compensatiemaatregelen op afstemmen.

In het rapport 'Advies over natuurcompensatie bij een Tweede Maasvlakte' wordt onderbouwd welke effecten door de aanleg van de landaanwinning kunnen optreden, welke compensatie-opgave daaruit voortvloeit en tot welke concrete compensatiemaatregelen dat heeft geleid. In de MER-deelnota Landaanwinning is er nog van uitgegaan dat er een mogelijk verlies aan slikken optreedt. Nader onderzoek (zie paragraaf 6.6.2) laat evenwel zien dat er sprake zal zijn van een toename aan slikken.

Compensatie-opties

■ a. Zeereservaat

Zoals hiervoor beschreven handhaaft het kabinet haar voorkeur voor het compenseren van het verlies aan zeenatuur door het instellen van een zeereservaat. Een belangrijke reden is dat het enig mogelijke alternatief - 'Openen Oostvoornse Meer' - niet de natuurwaarden biedt, die moeten worden gecompenseerd. Bij de uitwerking van het zeereservaat is waar mogelijk getracht recht te doen aan de argumenten, die de insprekers naar voren hebben gebracht. De visserijsector is betrokken geweest bij het nader onderzoek voor het zeereservaat. Tevens is de visserijsector betrokken bij het bestuurlijk overlegtraject, dat heeft plaatsgevonden om te komen tot een akkoord over het compensatiepakket. Ook bij de verdere uitwerking van het zeereservaat zal de visserijsector worden betrokken.

Nader onderzoek (zie 6.12.1) heeft aangetoond dat het juridisch mogelijk is een zeereservaat in te stellen en extra beperkingen en maatregelen aan activiteiten op te leggen bovenop de instandhoudingsverplichtingen die voortvloeien uit de Vogel- en Habitatrichtlijn en het vigerend beleid voor de Voordelta. Het Integraal Beleidsplan Voordelta geeft aan het beoogde gebied voor het zeereservaat een

multifunctionele bestemming. Instelling van een zeereservaat betekent een nadere specificatie van deze bestemming. Van 'in strijd zijn met', zoals een inspreker suggereert, is geen sprake.

■ *b. Landbouwgebied De Enden op Goeree*

In het Mitigatie- en compensatieplan is beargumenteerd dat de compensatie-optie De Enden geen mogelijkheden biedt voor kwaliteitsverbeterende maatregelen, die aansluiten bij en aanvullend zijn op vigerend beleid. Daarom is besloten op basis van het nader onderzoek en het bestuurlijk overleg daarover met overheden en belangengroeperingen om de compensatie-optie De Enden te laten vervallen.

■ *c. Oostvoornse Meer*

Deze compensatie-optie is, zoals hiervoor beargumenteerd, komen te vervallen.

■ *d. Duingebied voor of aan binnenzijde Delflandse kust*

In het mitigatie- en compensatieplan is beargumenteerd gekozen voor de optie 'Duingebied de Delflandse kust'. Ten aanzien van de keuze tussen landwaartse of zeewaartse versterking van de kustzone, waarom Hoogheemraadschap Delfland vraagt, wordt gekozen voor een zeewaartse versterking. De effecten van de ontwikkeling van het duingebied zijn terug te vinden in het mitigatie- en compensatieplan.

■ *e. Duingebied op de Kop van de Brouwersdam*

Voor de optie duingebied op de 'Kop van de Brouwersdam' zijn twee varianten onderzocht:

- verbreding Springertduinen;
- (aanleg van) zeereep Brouwersdam.

Ten aanzien van de zeereep is in het Mitigatie- en compensatieplan beschreven hoe de keuze voor een ontwikkeling van een zeereep van 23 hectare op de Kop van de Brouwersdam tot stand is gekomen. Daarbij is tevens aangegeven waarom deze compensatie-optie niet ingezet is voor het realiseren van de compensatie-opgave voor droge duinnatuur en een natte duinvallei. Daarmee wordt voor een deel tegemoet te komen aan de naar voren gebrachte bezwaren.

Prioritering compensatie-opties en voorstellen voor nieuwe opties

Om tot een pakket compensatiemaatregelen te komen is een afweging gemaakt tussen de opties, die in PKB-plus, deel 1 zijn gepresenteerd. Het startpunt was daarbij steeds de compensatie-opgave, die voortvloeit uit de Vogel- en Habitatrichtlijn. Opties die daar niet aan voldeden konden verder bij het bepalen van het compensatiepakket geen rol spelen. De opties die wel ingezet konden worden om te voldoen aan de compensatie-opgave, zijn zorgvuldig met elkaar vergeleken. Waar verschillende maatregelen mogelijk waren om aan een bepaalde compensatie-opgave te voldoen zijn deze tegen elkaar afgewogen. Uiteindelijk is na een uitgebreide consultatie van externe partijen via zogenaamd stakeholdersoverleg het definitieve pakket aan compensatiemaatregelen samengesteld.

Compensatie van recreatie

Zoals hiervoor al opgemerkt, zijn in de uiteindelijke keuze van de compensatiemaatregelen de ecologische vereisten van de Habitatrichtlijn sturend geweest. Slechts in tweede instantie hebben andere argumenten, zoals recreatieve belangen, een rol kunnen spelen. Waar een afweging kon plaatsvinden, is het aspect recreatie wel meegewogen.

Vervolgproces en uitwerking mitigatie- en compensatiemaatregelen

De compensatiemaatregelen voor de landaanwinning zijn zeer concreet geformuleerd. De uitwerking van de voorgestelde compensatiemaatregelen zal plaatsvinden in het projectenspoor. Daarbij gaat het niet alleen om de realisering van de voorgenomen maatregelen, maar ook over de beheersvorm. De compensatiegebieden zullen na realisering onder de Vogel- en Habitatrichtlijn worden gebracht.

Ten aanzien van de compensatiemaatregelen voor de zandwinning is het kabinet van mening dat er nog geen zicht is op de precieze effecten van de zandwinning en dat om die reden ook nog geen uitspraken kunnen worden gedaan over de compensatie-opgave of de concrete compensatiemaatregelen.

Het kabinet neemt het advies van de Commissie m.e.r. over om de onzekerheden omtrent zoutspray te betrekken bij het interpreteren van de conclusies over de duinen, het vaststellen van de compensatieverplichting en bij het opstellen van het compensatieprogramma. Inmiddels is een lijst beschikbaar van de in de Vogelrichtlijn genoemde vogelsoorten binnen het invloedsgebied van het voornemen.

6.13 Verdere planuitwerking landaanwinning

6.13.1 Inspraak

Wensen en aanbevelingen voor verdere planuitwerking

Verschillende partijen brengen hun wensen naar voren en doen aanbevelingen voor de verdere uitwerking van de landaanwinning.

- Varianten: Een inspreker wil graag een variant voor de landaanwinning die zorgt voor een positieve natuurbalans. Ballast Nedam spreekt zijn voorkeur uit voor refe-

rentieontwerp II. De Bewoners Belanghebbenden Groep Moerdijk-Zandvliet doet datzelfde voor de meest milieuvriendelijke variant uit het MER.

- Ligging en begrenzing: De Stuurgroep Voordelta vraagt bij de uitwerking om een zo noordelijk mogelijke ligging, zoveel mogelijk zachte zeewering en een uitwerking die de noodzaak tot zandsuppleties zoveel mogelijk beperkt. Twee insprekers, waaronder de gemeente Westvoorne, vragen om bij de uitwerking gebruik te maken van de in het rapport 'Visie en Durf' genoemde Haringvlietlijn. Het Natuur- en Recreatieschap Haringvliet gaat er vanuit dat in de uitwerking de demarcatielijn niet wordt overschreden. Natuurmonumenten-Het Zuid-Hollands Landschap willen dat ook bij het operationele ontwerp zoveel mogelijk gestreefd wordt naar verdergaande mitigatie.
- Inrichtingswensen: Het Recreatieschap Voorne/Putten/Rozenburg vraagt om faciliteiten op het nieuwe strand. De gemeente Goedereede wenst een groene buffer aan de zuidzijde van de landaanwinning. Consept wil graag het principe van duurzame bedrijventerrein verwerkt zien in PKB-plus, deel 3a, en in het publiek programma van eisen. Deltalinqs vindt dat bij de inrichting van de landaanwinning optimaliseren en flexibiliseren voorop moeten staan.
- Fasering: Natuurmonumenten-Het Zuid-Hollands Landschap verzoeken om het gunstige effect van fasering (negatieve effecten voor de natuur pas in laatste fase van aanleg) als faseringsstrategie in de randvoorwaarden voor het projectenspoor op te nemen.
- Ontsluiting: Zowel Ballast Nedam als Koninklijke Schuttevaer benadrukken het belang van een goede inpassing van infrastructuur voor de binnenvaart bij de

landaanwinning. Zij stellen voor dat betrokkenen gezamenlijk komen tot een goed programma van eisen.

Programma van eisen

Ballast Nedam hoopt dat in de uitwerking van de plannen de overheid aan het bedrijfsleven niet een gedetailleerd programma van eisen geeft, maar outputspecificaties.

Vervolg besluitvormingsproces

Het Productschap Vis betreurt het dat de PKB-plus, deel 1, tot stand is gekomen zonder bestuurlijk overleg met de visserijsector. Zij acht het in het vervolg van het besluitvormingsproces zeer onwenselijk wanneer de visserij op geen enkele wijze bestuurlijk betrokken is bij de besluitvorming.

6.13.2 Standpunt kabinet

Wensen en aanbevelingen voor verdere planuitwerking landaanwinning

Het kabinet maakt de aanleg van een landaanwinning ruimtelijk mogelijk door in de PKB-plus uitspraken te doen over de ruimtelijke kaders, waarbinnen een landaanwinning gestalte kan krijgen.

Het kabinet doet geen uitspraak over de precieze ligging, vorm, inrichting of het gebruik van de landaanwinning en evenmin over het aantal fasen waarin de landaanwinning wordt aangelegd of over de omvang die de landaanwinning per fase zou moeten krijgen. Het uiteindelijke ontwerp van de landaanwinning zal vorm krijgen in het projectontwikkelingspoor. Deze uitwerking moet plaatsvinden binnen de randvoorwaarden die zijn opgenomen in deze PKB-plus, deel 4.

Het kabinet acht het van belang om in het projectenspoor nadere aandacht te besteden aan de relatie tussen het streven naar maxi-

male flexibiliteit van de uitvoering van de landaanwinning en de andere randvoorwaarden die aan de landaanwinning zijn gesteld, zoals bijvoorbeeld de wens tot clustering van activiteiten.

Programma van eisen

De PKB-plus geeft randvoorwaarden waarbinnen de landaanwinning uitgewerkt kan worden. In het projectenspoor zal overeenkomstig de wens van de inspreker een programma van eisen worden opgesteld in de vorm van outputspecificaties.

Vervolg besluitvormingsproces

Naar de mening van het kabinet zijn maatschappelijke organisaties bij de totstandkoming van PKB-plus, deel 1, voldoende mogelijkheden geboden om bij het proces betrokken te zijn. Maatschappelijke organisaties hebben via Topberaad en Overleg Niet Rijkspartijen (ONR) ook een belangrijke bijdrage geleverd aan PKB, deel 1, die door het kabinet is overgenomen. Ook in het vervolgproces is het kabinet voornemens om maatschappelijke organisaties hier nauw bij te betrekken.

